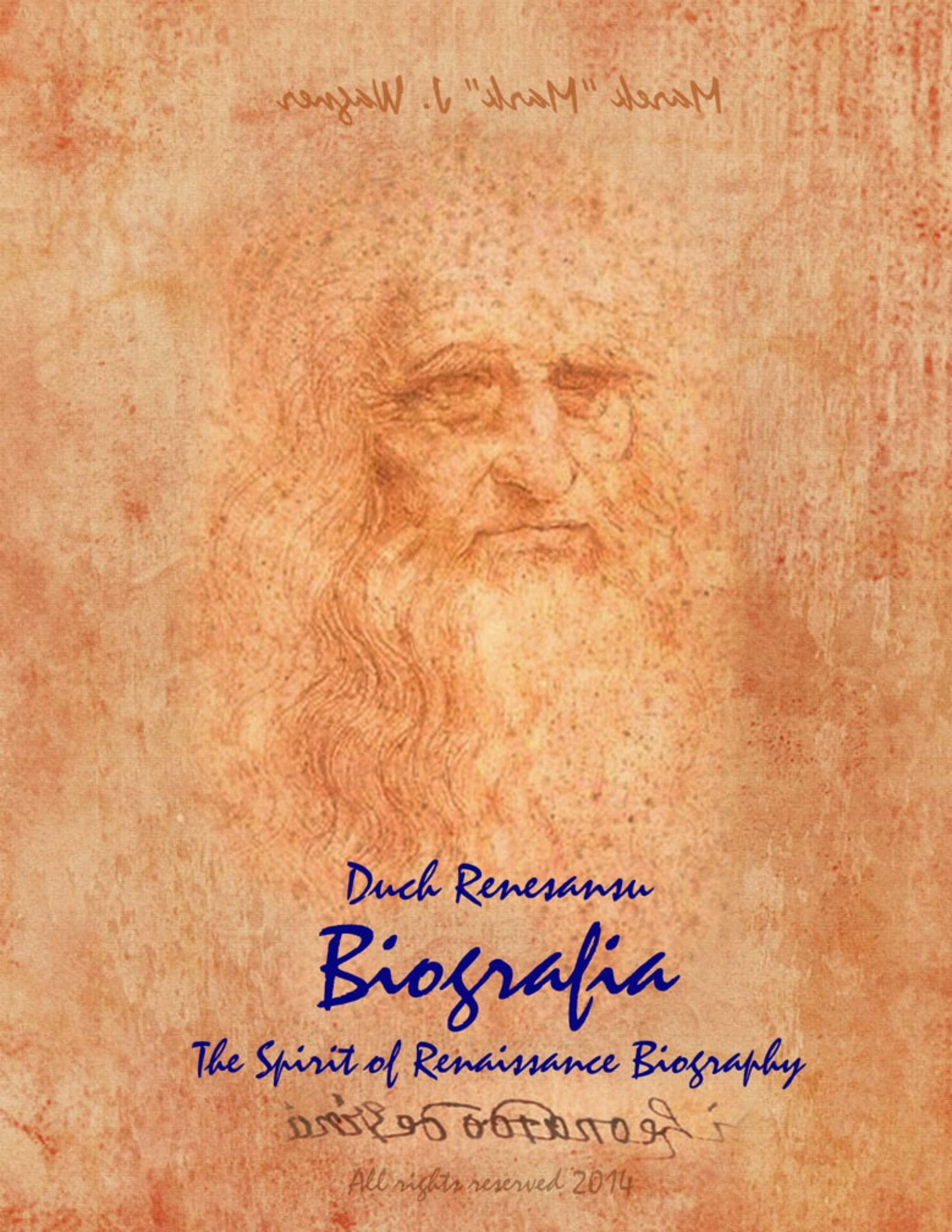

Duch Renesansu

Biografia

The Spirit of Renaissance Biography

All rights reserved 2014

Marek „Mark" J. Wagner

„Duch Renesansu"

Leonardo da Vinci
Biografia

1452-1519

All Rights Reserved 2014

The Spirit of the Renaissance

Biography

Vol 1

Honest Dragon Publishing

All rights reserved.

Copyright © Marek „Mark" J. Wagner 2014
Wszystkie Prawa Zastrzeżone 2014
Public Domain
ISBN: 978-83-937658-3-6

Dodatkowe kopie można zamówić:
To order additional copies of the book,
please contact:

Amazon Create Space

www.zhibit.org/mjw23
lub/or
E-mail: q7q7mark@gmail.com

Tekst/Text, Szata Graficzna/Graphic Design:

Honest Dragon Publishing 2014

Proszę o poparcie Listu Otwartego do Narodów Zjednoczonych
Karty Praw Człowieka / Petycji do Unii Europejskiej (Human Rights Act).

http://www.scribd.com/doc/67148949/United-Nations-Human-Rights-Council-European-Human-Rights-Act

Dedykacja

Książkę dedykuje dzieciom,
Jakubowi, Wiktorii Elizabeth, Jonaszowi,
zawsze jesteście w moim sercu i w moich myślach... .

Serdeczne podziękowanie dla Anny Onopiak
za pomoc w okresie prześladowań.

Prawa autorskie moich książek i prac należą
do mnie o do moich dzieci.

The book(s) is dedicated to my children
Jacob, Victoria Elizabeth, Jonah,
you are always in my heart, always... .

I wish to express my gratitude to Anna Onopiak
during difficult times.

All rights to my books and works belong to me as well as
my children, Jacob, Victoria Elizabeth, Jonah Wagner.

Marek „Mark” J. Wagner

Mówi Leonardo:

„dobre uczynki wznoszą się i sięgają nieba, ponieważ cnota znajduje uznanie w oczach Stwórcy... „

Słowo Wstępne (Preface)

W labiryncie notatek, które pozostawił po sobie Leonardo da Vinci, można odkryć świat niezwykłego człowieka, człowieka, który definiuje nie tylko samego siebie, ale czasy, w których przyszło mu żyć i tworzyć. Leonardo redefiniuje ludzki potencjal dla wspolczesnych i potonych,

Notatki Leonarda da Vinci, to niezwykła lektura, z samej natury trudna i zobowiązująca. Ten niezwykły człowiek, zastosował nowy i wyjątkowy, nawet na dzisiejsze czasy, rodzaj pisma. Leonardo pisał lewa ręką, od prawej strony. Pismo to można odczytać dopiero, gdy przyłożymy zwierciadło. Ktoś być może zada pytanie: po co Leonardo tak pisał ? Odpowiedz jest prosta, Leonardo był śledzony, szpiegowany, zazdrośnie podpatrywany. Od samego początku próbowano wykradać jego sekrety i pomysły. Ażeby jeszcze bardziej utrudnić szpiegom zadanie, łączył lub dzielił wyrazy.

Notatki Leonarda cechuje nie tylko wyjątkowo analityczno-obserwacyjny charakter, bardzo uporządkowany, logiczny, ale w jego notatnikach daje się zauważyć pospiech, jakby się obawiał, ze natchnienie pięknej wizji, obserwacji, może się gdzieś nagle ulotnić.

Notatki Leonarda, to jego warsztat pracy i mapa myśli, mapa po której możemy łatwo dotrzeć do jego umysłu, stanu emocjonalnego, pragnień, uczuć, miłości czy poczucia krzywdy. Notatki Leonarda to zapis życia wewnętrznego człowieka, człowieka, który został obdarzony wspaniałym darem, który zagospodarował, jak wspaniała winnice. Winnica ta to notatki, szkice, obrazy, wizje, myśli.

Dlaczego kochamy Leonarda? Z pewnoscia za to, ze był sobą, ze zmagał się do końca zycia z niewiadoma, odkrywając osnute tajemnica sekrety natury i stworzenia, sekrety człowieka. Sam Bóg dal mu przywilej poznania i odkrywania prawd.

Jego świat to sztuka, nauka, obserwacja, eksperymenty, ale nade wszystko uwielbienie świata, od najmniejszego detalu, aż po wspaniale wizje. Świat ten przemówi do Ciebie, drogi czytelniku, świat umysłu, wiary, świat wielu talentów, świat, którego nie zdołano w pełni zglebić do dnia dzisiejszego.

Żeby wejść w ten świat, najpierw trzeba ten świat rozszyfrować, począwszy od pisma, notatek, szkiców, rysunków, obrazów, bogactwa symboli, a nade wszytko, jest to bogactwo i płodność ludzkiego intelektu, natchnionego serca.

Jaki jest ten świat, być może ktoś zapyta. Na jednej stronie znajdziesz, drogi czytelniku, pryncypia astronomiczne, zagadnienie ruchu ziemi, kilka centymetrow dalej, są zagadnienia dźwięku, zaraz obok, Leonardo zajmuje się teoria kolorów, ażeby z niespotykana dokładnością, naszkicować detale anatomiczne człowieka. Na tej samej stronie Leonardo podejmuje temat relacji między poezja a malarstwem. W labiryncie siedmiu tysięcy stron, zapisany jest świat Leonarda da Vinci.

Leonardo rozpoczął regularne notatki w 37 rok jego życia. Notatnik towarzyszył mu wszędzie, przez cale życie. Zatem, co się działo przed tym okresem ? Czy możemy zaakceptować tezę, ze Leonardo nie pisał notatek do 37 roku życia? Być może były te notatki zbyt odkrywcze, ażeby mogły zobaczyć światło dzienne … .

Wspaniały artysta, Vasari, z lekkim przekąsem powiedział o Leonardzie: “pracował o wiele więcej słowami, aniżeli czynami”. Możemy się tylko uśmiechnąć, gdy czytamy te słowa. Wyobraźmy sobie, ze wszytko o czym pisze, opisuje, jego wizje i projekty mogłyby być zrealizowane za jego życia... .

Do dnia dzisiejszego probujemy zglebic, odszyfrować świat Leonarda, swiat dzieł sztuki, analizy, obserwacji, unikalnej estetyki geniuszu Renesansu.

Aleksander von Humboldt w ten sposób wyraził się o Leonardzie:

„Leonardo, talent równy majestatowi natury”

"Majestati naturae par ingenium”

Leonardo da Vinci: malarz, rzeźbiarz, architekt, muzyk, naukowiec, matematyk, inżynier, wynalazca, anatom, geolog, kartograf, botanik, pisarz, czlowiek o wielkim sercu i wrazliwosci.

Leonardo jest najbardziej różnorodnie utalentowanym człowiekiem, jaki kiedykolwiek żył.

Leonardo, Italian painter, sculptor, architect, musician, scientist, mathematician, engineer, inventor, anatomist, geologist, cartographer, botanist and writer. Leonardo the most diversely talented person ever to have lived.

Księgi / Books

KSIEGA I
OGOLNE WPROWADZENIE DO KSIEGI O MALARSTWIE
BOOK I. PROLEGOMENA AND GENERAL INTRODUCTION TO THE BOOK ON PAINTING

KSIEGA II
PERSPEKTYWA LINEARNA
BOOK II. LINEAR PERSPECTIVE

KSIEGA III
SZESC KSIAG O SWIETLE I CIENIU
BOOK III. SIX BOOKS ON LIGHT AND SHADE

KSIEGA IV
PERSPEKTYWA
BOOK IV. PERSPECTIVE OF DISAPPEARANCE

KSIEGA V
TEORIA KOLOROW
BOOK V. THEORY OF COLOURS

KSIEGA VI
KOLORY W PERSPEKTYWIE I PERSPEKTYWY PRZESTRZENNE
BOOK VI.PERSPECTIVE OF COLOUR AND AERIAL PERSPECTIVE

KSIEGA VII
O PROPORCJI I MECHNIZMIE RUCHU CZŁOWIEKA
BOOK VII. ON THE PROPORTIONS AND ON THE MOVEMENTS OF THE HUMAN FIGURE

KSIEGA VIII
BOTANIKA DLA ARTYSTÓW ORAZ ELEMENTY PEJZAŻU.
BOOK VIII. BOTANY FOR PAINTERS, AND ELEMENTS OF LANDSCAPE PAINTING

KSIEGA IX
PRAKTYKA W MALARSTWIE
BOOK IX. I. WSKAZOWKI MORALNE DLA STUDENTA MALARSTWA

PRAKTYKA W SZTUCE MALARSKIEJ. MORALNE ZASADY DLA ARTYSTOW.
THE PRACTICE OF PAINTING. I. MORAL PRECEPTS FOR THE STUDENT OF PAINTING.

KSIEGA X.
STUDIA I SZKICE do OBRAZOW I DEKORACJI
BOOK X. STUDIES AND SKETCHES FOR PICTURES AND DECORATIONS

(London, Avril 1883)

Kodeksy Leonarda da Vinci
The Codex of the Leonardo da Vinci

Obecnie mamy dostep do ok. 7000 stron notatek Leonarda, skatologowanych jest ok. jedenascie znanych Notatników, Kodeksów Leonarda da Vinci, w których pracowicie zapisywal genialne mysli, spostrzezenia, projkety i idee. Trudno się oprzec przeczuciu, ze gdzies tam istnieją zaowalowane tajemnica "zagubione" Manuskrypty Mistrza, Być może pewnego dnia pozostałe prace Leonarda zostaną „odnalezione" i ujrza swiatlo dzienne w zakamarki prywatnych kolekcji lub zbiorow bibliotek.

As of today is eleven Notebooks (Codex) of Leonardo da Vinci. I believe, there is a lot more to discover, perhaps a new inventions, unique observations, than seven publicized Notebooks. Perhaps, some day, remanining works of Leonardo da Vinci, will emerge from private or state's collections ...

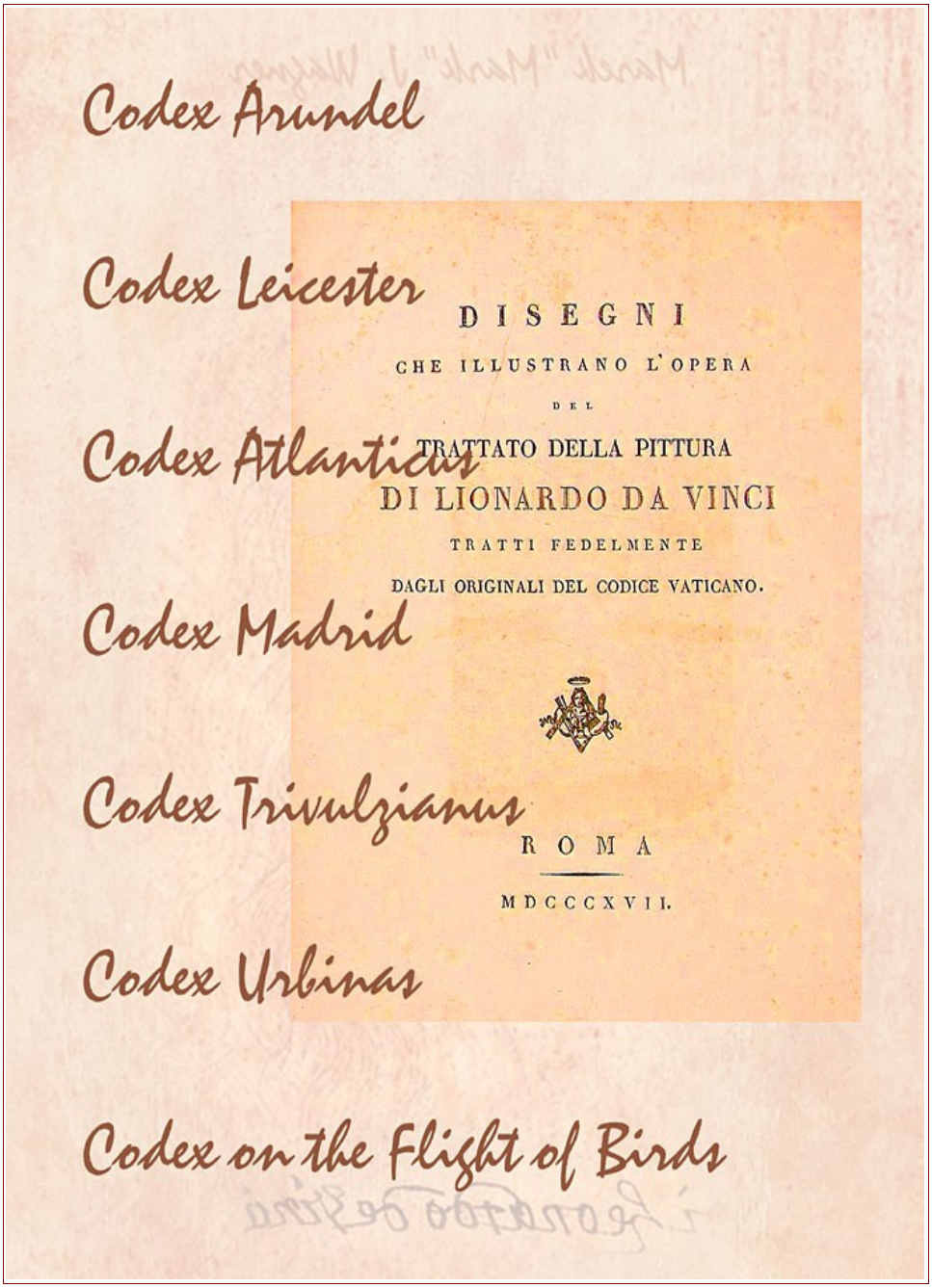

Codex Windsor Codex Forster Paris Manuscripts
Codex Ashburnham

Ostatnia Wieczerza
The Last Supper
Leonardo da Vinci
(1498)

Zwiastowanie
Announciation
Leonardo da Vinci
(1470)

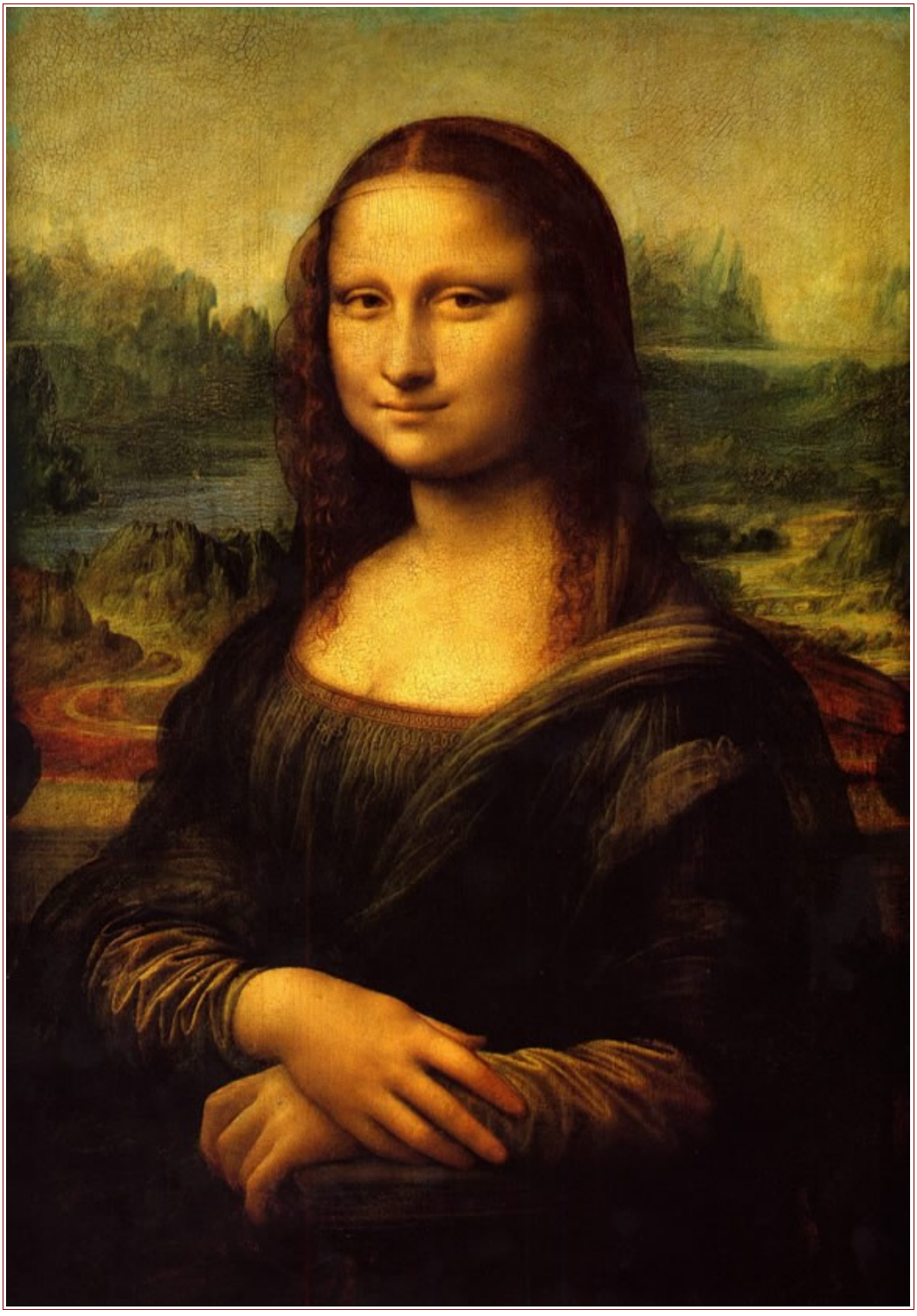

Mona Lisa (Gioconda)
Leonardo da Vinci
(1503)

Dama z Gronostajem
Lady with the Ermin
Leonardo da Vinci
(1489-1490)

Portret Damy
Portrait of the Lady
Leonardo da Vinci (?)
(1500)

Madonna Dzieciątko Jezus i Sw. Anna
Madonna Infant Jesus and the Santa Anna
Leonardo da Vinci
(1508)

Madonna Litta
Leonardo da Vinci (?)
(1490-1491)

Madonna w Grocie
Madonna on the Rocks
Leonardo da Vinci
(1483-1486)

Beatrice D'Este
Leonardo da Vinci
(1490)

Dama w Futrze
Lady with the Fur
Leonardo da Vinci
( )

Leda and the Swan
Leonardo da Vinci (?)
(1505 – 1510)

Zwiastowanie (detal)
Announciation (detail)
Leonardo da Vinci
(1472- 1475)

La Belle Feroniere (Lucrezia Crivelli)
Leonardo da Vinci
(1495)

Madonna z Goździkiem
Madonna with the Carnation
Leonardo da Vinci
(1473)

Chrzest Chrystusa Jezus i Jan Chrzciciel
The Baptism of the Christ, Jezus with John the Baptist
Andrea de Verrocchio (anioł po lewej stronie przez Leonardo)
(1472-1475)
(Jan Chrzciciel to Leonardo da Vinci. Leonardo da Vinci is the John the Baptist; author)

The Bacchus
Leonardo da Vinci
(1513-1516)

The Christ
Leonardo da Vinci lub (or), Boltrafio lub (or) Salvator Mundi
(1500)

Madonna Jezus i Sw. Józef
Madonna Infant Jesus and St. Józef
Leonardo da Vinci (?)
( )

Ginevre de Benci
Leonardo da Vinci
(1474-78)

Madonna z Jezusem i Kwiatkiem
Madonna with the Flower
Leonardo da Vinci
(1478-1480)

Święty Jan Chrzciciel
St. John the Baptist
Leonardo da Vinci
(1508)

Madonna z Jezusem i Wrzecionem
Madonna Yarnwinder
Leonardo da Vinci
(1501)

Bella Princessa
Leonardo da Vinci
(1495-1496)

Ostatnia Wieczerza Jezus
The Last Supper
Leonardo da Vinci
(1498)

Święty Jakub
St. James
Leonardo da Vinci (The Last Supper)
(1498)

Portret Muzyka *(obraz nie ukończony)*
Portrait of the Musician
Leonardo da Vinci
(1485)

Anioł Grający na Lutni
An Angel with a Lute
Leonardo da Vinci

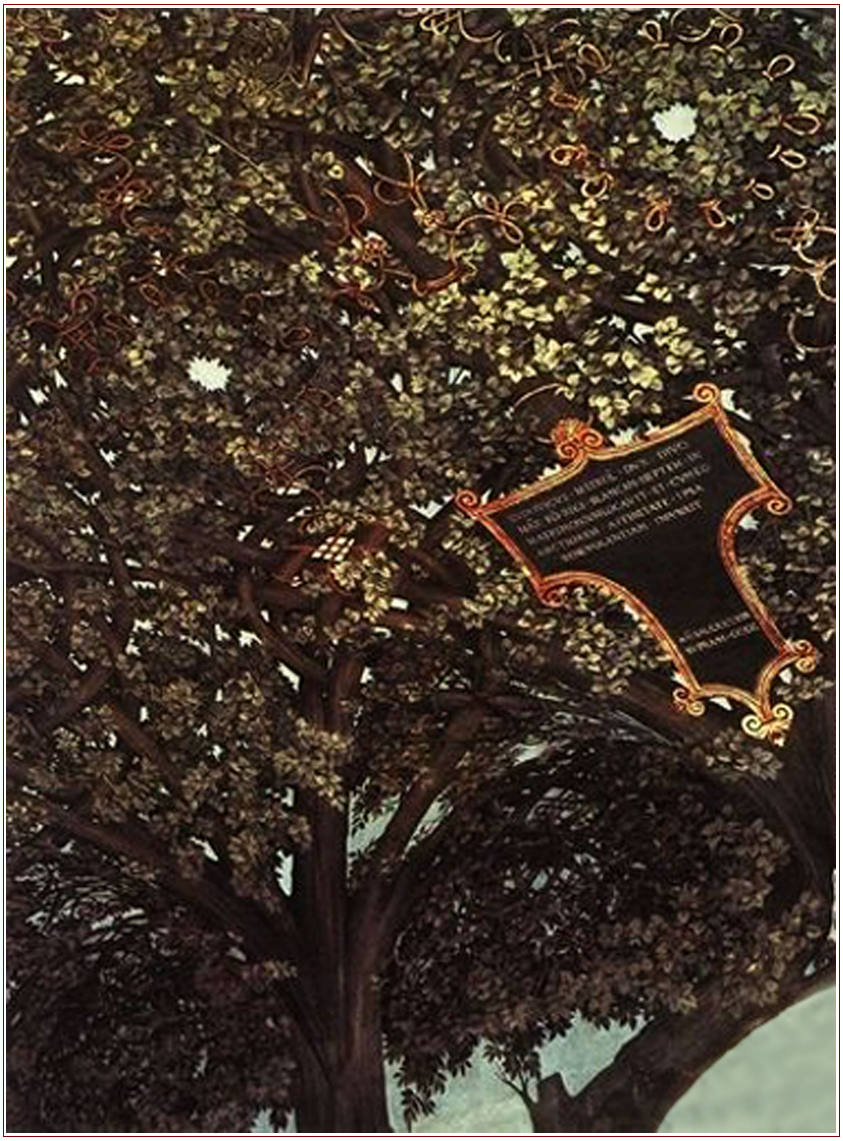

Misterna Dekoracja Sufitu
Ceiling Decoration
Leonardo da Vinci
(1496-1498)

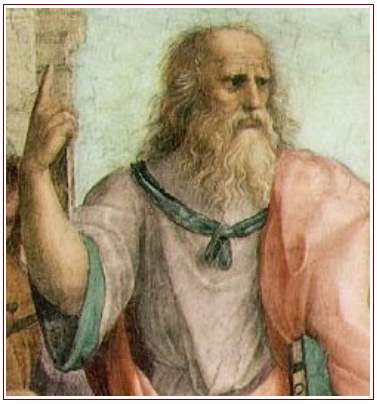

Leonardo da Vinci (Plato)
Szkoła Ateńska
Raphael
(1509-1511)

All Rights Reserved 2014
E-mail: q7q7mark@gmail.co
Tel: 536 508 394
https://www.scribd.com/mjw23

Leonardo di ser Piero da Vinci

Biografia (Biography)

Leonardo da Vinci
Uffizi Library Italy

**** 15.04.1452***

Leonardo di ser Piero da Vinci urodził się 15 kwietnia 1452 w Anchiano w pobliżu Vinci w Itali.

Anchiano, miejsce urodzenia Leonarda da Vinci.

Renesansowy malarz, architekt, filozof, muzyk, pisarz, odkrywca, matematyk, inżynier, anatom, wynalazca, geolog.

Leonardo jest nieślubnym synem zamożnego prawnika i notariusza Ser Piera da Vinci i pięknej wieśniaczki Cateriny. W dokładnym tłumaczeniu Leonardo da Vinci oznacza: „Leonardo z miasta Vinci" a jego pełne nazwisko, nadane przy narodzinach to „Leonardo di ser Piero da Vinci", czyli „Leonardo, syn ser Piera z miasta Vinci".

Leonardo, „człowiek Renesansu", człowiek o niezaspokojonej ciekawości, kreatywności. Najwszechstronniej utalentowany człowieka w historii ludzkości. Leonardo pisze lewa ręką, nie wiadomo czy maluje lewą lub prawa ręką.

Wynalazki, notatki, wszechstronne wykształcenie, talent malarski są podziwiane i studiowane na całym świecie. Portrety i dzieła sztuki jakie maluje w swoim pięknym życiu to m.in. Mona Lisa (Gioconda), Ostatnia Wieczerza, Zwiastowanie, Vitruvian Man, Dama z Gronostajem, dzieła które zajmują czołowe miejsce na listach najsławniejszych dzieł światowego malarstwa.

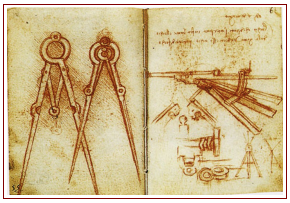

Leonardo jest inżynierem, fascynującym wynalazcą wyprzedzającym swoje czasy. Artysta nakreśla w swoich notatkach koncepcję helikoptera, czołgu, studiuje zasady tektoniki płyt, podwójny kadłub łodzi i wiele innych innowacji.

Względnie mała liczba jego pomysłów zostaje wykorzystana za jego w życia. Manuskrypty skrzętnie się chowa (przez setki lat) przed światem. Niemal nikt nie wie o jego wynalazkach takich jak np. automatyczna nawijarka do szpul, maszyny do wytrzymałości drutu na rozciąganie, akwalung, samochód (pojazd samobieżny), instrument muzyczny, zamek do drzwi, maszyny do produkcji materiałów i odzienia, mechaniczny lew, maszyny latajace i wile innych innowacji i pomysłów.

Leonarda da Vinci podziwia dwór rodu Sforcow, Medyceuszy, Król Francji, Węgier a także w Rzym. Leonardo, jego geniusz przyczynia się do rozwoju wiedzy np. awiacji, anatomii, budownictwa lądowego, budowy tam i zapór, włącznie z hydrodynamika i biologia, artysta prowadzi aktywnie badania naukowe nad optyką.

Nie można pominąć jego wkładu w dziedzinie architektury, rzeźby, filozofii i pisarstwa. Do dziś przetrwało około 7000 stron, własnoręcznie zapisanych przez Leonarda notatek. Znane i opublikowane Notatniki tzw. Kodeksy z rysunkami, szkicami naukowymi i notatkami, pomysłami są obecnie w posiadaniu bibliotek, prywatnych kolekcji na całym świecie. Jest to jednak tylko nieznaczna część tego co po sobie pozostawił.

Niewiele zachowało się informacji o dzieciństwie i młodości Leonarda. Giorgio Vasari, współczesny Leonardowi pisarz, historyk, napisał pierwszą biografię artysty, nieco przebarwioną, emanującą podziwem dla geniusza, oddająca jednak aurę uwielbienia jaką się cieszył w swoim czasie.

Działalność Leonardo da Vinci można podzielić na kilka ważnych okresów:

**** I Florencki * I Mediolański *II Florencki * II Mediolański *Rzymski * Okres Francuski***

**** Dzieciństwo***

Leonardo da Vinci rodzi się ***15 kwietnia 1452 r.*** w trzeciej godzinie wieczoru (ok. 22:30). ***Anchiano*** jest uważane za miejsce urodzenia artysty, choć nie jest to fakt potwierdzony. Budynek, w którym rzekomo urodził się Leonardo, został kupiony przez rodzinę da Vinci w okresie późniejszym.

Z notatek dziadka Leonarda wynika natomiast, że Leonardo rodzi się w miasteczku Vinci a właścicielem domu, opisanym jako tłocznia oliwy, był Tomma di Marco.

Leonardo jest nieślubnym synem zamożnego prawnika i księgowego ***Ser Piera da Vinci*** i pięknej wieśniaczki o imieniu ***Caterina***. Chociaż urodzenie nieślubnego dziecka nie było w XV wieku we Włoszech czymś wstydliwym i rzadkim, to fakt ten znacznie ogranicza szanse potomka i karierę zawodową w szanowanych profesjach, jak np. prawnik czy medyk.

Miasteczko Vinci

**** Chrzest***

W ***Kościele Świętego Krzyża*** w malowniczym toskańskim miasteczku Vinci, 16 kwietnia 1452 r. ksiądz ***Piero di Bartolomeo Cecci***, najbliższy sąsiad i przyjaciel rodziny, chrzci Leonarda. Sa obecni rodzice chrzestni (ponoć aż 10), sąsiedzi, m.in.: Papino di Nanni Banti i Maria, córka Nanniego di Venzo. Wśród zaproszonych gości możemy zauważyć Arrigo di Giovanni Tedesco oraz Monna Lisa di Domenico di Brettone.

Początkowo Leonardo przebywa z matką (i ojczymem) u dziadków w wiejskiej posiadłości w ***Campo Zeppi.*** Ojciec w tym czasie mieszka we Florencji.

Leonardo otrzyma staranne choć nieformalne wykształcenie z łaciny, filozofii, matematyki. Bardzo ubolewa, że nie otrzyma wykształcenia uniwersyteckiego, spowodowane barierą pochodzenia.

***1453**

W 1457 r. Leonardo przenosi się do domu rodzinnego. Mieszka tam wraz z ojcem, macocha Albiera i ich potomstwem. Później Ser Piero zabiera Leonarda do Florencji, gdzie prowadzi kancelarię adwokacką w wynajętych pomieszczeniach przy dzisiejszej ulicy Via dei Gondi.

Leonardo, na prośbę lokalnego mieszczanina, maluje smoka ziejącego ogniem, smoka na tarczy mieszczanina. Ojciec sprzedaje tarcze Florenckiemu znawcy sztuki. Było to, de facto, pierwsze zamówienia Leonarda.

***1464 Nauki w Pracowni Verrocchia**

Chrzest Chrystusa. Jan Chrzciciel to Leonardo da Vinci.

Leonardo przejawia, od dzieciństwa, talent i duże zainteresowanie sztuką, naturą. Jest niezmiernie ciekawy otaczającego go świata, próbuje wszystkiego dotknąć i zrozumieć. Jest chłopcem spontanicznym, uwielbianym przez brata ojca, Francesco, z którym odbywają wspólne wycieczki po Toskanii. Wuj widzi w Leonardzie niezwykły talent, pobudza wyobraźnię bratanka, podsuwa książki, uczy go łaciny i zasad matematyki. Leonardo ze względu na pochodzenie nie może iść w ślady ojca i zostać adwokatem.

Ojciec, Ser Piero, wysyła czternastoletniego syna na nauki do słynnego florenckiego malarza rzeźbiarza, Andrea Verrocchio. Pracownia mistrza znajduje się przy parafii kościoła San Ambrogio we Florencji. Ojciec, San Piero spisuje umowę z Verrocchio, na mocy której mistrz zobowiązuje się uczyć Leonarda zasad rysunku, malarstwa a także gatunków drewna, gruntowania, przygotowywania podkładu pod farbę, przygotowywania farb oraz modelowania w wosku i glinie. Verrocchio szkoli Leonarda w odlewnictwie, rzeźbie, marmurze, glinie i malarstwie. Wśród uczniów Verrocchio są tacy znani artyści jak m.in. **Lorenzo di Credi, Pietro Perugino i Agnolo di Polo.**

Podobno rzeźba ***Dawid***, wykonana przez Verrocchia, przedstawia podobiznę młodego Leonarda. W tym czasie Leonardo rozwija także swoje zdolności muzyczne.

Oprócz malowania temperą jajową młody artysta styka się z techniką malarstwa olejnego. W pracowni mistrza jedno zlecenie wykonuje grupa czeladników, trudno zatem ustalić autorstwo dzieł powstałych w kręgu Verrocchia. Mówi się że do dzieła *Tobiasz i Anioł* Leonardo namalował rybę.

Leonardo zarabia w warsztacie Verrocchia 12 florenów rocznie, zarabia także na pracach wykonywanych na zamówienie. W latach 1470-1473 Leonardo maluje obraz *Zwiastowanie*, być może. że w asyście innego znanego artysty Dominika Ghirlandaio.

W tym samym czasie ujawniaj się artystyczne talenty m.in. Botticellego, który jest, de facto, pupilem rodu Medici. Leonardo spotyka w pracowni Verrocchia Domenico Ghirlandaio i Perugino, którzy mieli już własne pracownie. Artyści należą do Akademii Medycejskiej co stanowilo ważne wyróżnienie.

Tylko trzy lata starszy od Leonarda jest Lorenzo Medici Magnificent, którego młodszy brat Giuliano zostaje zabity w zamachu zainicjowanym przez ród Pazzi w 1478 r.

**** 1472***

1 lipca 1472 Leonardo zostaje przyjęty do Florenckiego Bractwa uzyskując status niezależnego artysty. Opłaty członkowskie w Bractwie: członkostwo-32 soldy, roczna składka członkowska-16 soldów, 10 soldów na obchody Dnia Sw. Łukasza (18 października).

****1473***

Najwcześniej datowana praca Leonarda pochodzi z ***5 sierpnia 1473*** r., która przedstawia szkic krajobrazu okolic Arno.

****1473 - 1475***

Pomiędzy 1473–1475 rokiem Leonardo maluje wraz z Verrocchio piękny obraz *Chrzest Chrystusa*. Dziełem Leonarda jest anioł z pierwszego planu oraz krajobraz ponad nim.

Twarz Jana Chrzciciela to prawdopodobnie stylizowana podobizna samego Leonarda (autor). Po ukończeniu dzieła, Vasari relacjonuje, że Verrocchio nie czuł się więcej na siłach konkurować z Leonardem, porzucił malarstwo i zajmował się już tylko rzeźbiarstwem.

**** 1472 - 1482 I Okres Florencki***

Florencja

****1476***

W 1476 r. młody Leonardo wraz z trzema zamożnymi Florentyńczykami zostaje anonimowo oskarżony o niemoralne prowadzenie. Leonardo kategorycznie odmawia przyznania się do winy. Oskarżenie jest wycofane a Leonardo zostaje oczyszczony z winy. Sprawa zajmuje się Florencka Policja Moralności (Ufficiali di Nota e dei Monaster), która ogranicza się do ostrzeżenia i reprymendy wobec oskarżonych. Niewątpliwie ten przykry epizod ma wpływ na jego ostrożność i dyskrecję w kwestii życia prywatnego.

W roku 1476 Leonardo rozpoczyna projektowanie maszyn, urządzeń wojennych i obronnych.

**** 1478***

10 stycznia 1478 roku Leonardo zakłada własną pracownię z wydatną pomocą ojca Ser Piero. Pomimo tego da Vinci nadal utrzymuje bliskie stosunki i współpracę z Verrocchio.

Stopniowo Leonardo staje się znany i ceniony we Florencji i poza jej granicami. Jest przystojnym i ujmującym mężczyzną, zawsze elegancko i starannie ubranym. Książęta Włoscy zabiegają o to, by dla nich malował. Jest to początek malarstwa realistycznego oraz techniki olejnej.

Leonardo nie tylko aktywnie maluje, ale modeluje w gipsie kobiece i dziecięce popiersia, ćwiczy grę na lutni oraz śpiew.

Z tego okresu pochodzi portret Ginevry Benchi. Legenda głosi że jest w niej zakochany.

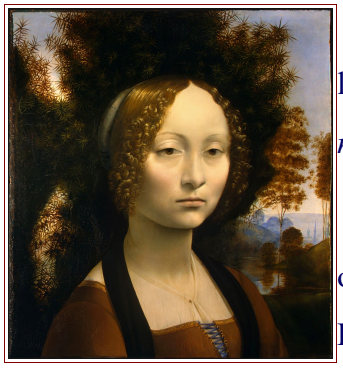

Pierwszym zleceniem Leonarda to obrazu *Wizje Sw. Bernarda*. W latach 1479-1481 Leonardo rozpoczyna pracę nad obrazem *Święty Hieronim na Pustyni*, lecz nie ukończył tego dzieła.

W 1478 r. Leonardo rozpoczyna malowanie obrazu *Madonna Benois* oraz Madonnę *z Dzieciątkiem i kotkiem*, po którym pozostaje jedynie szkic. Projekt lekkiej lotni powstaje prawdopodobnie w latach 1478-1480. W tym samym czasie powstaje projekt spadochronu.

Leonardo da Vinci jest pisarzem naturalistą. W Codex Atlanticus (1478 – 1519) Leonardo w oszczędnym dla siebie stylu, opisuje naturę i piękno otaczającego świata.

W marcu 1481 roku da Vinci podpisuje z klasztorem San Donato w Scopeto umowę na namalowanie obrazu ołtarzowego *Pokłon Trzech Króli*, dzieło to nie zostaje ukończone.

Leonardo wykazuje duże zainteresowanie przyrodą a z sympatii do zwierząt prowadzi wegetariański tryb życia. Kilkumiesięczna praca nad dziełem *Pokłon Trzech Króli zostaje przerwana* ze względu na wyjazd Leonarda do Mediolanu.

**** 1482 I Okres Mediolański***

W 1482 r. Leonardo wyjeżdża do Mediolanu w misji pokojowej z ramienia Lorenzo de Medici, wraz ze swoimi pomocnikami di Giovanni Masinim i Atalantem Migliorottim. Lodovico Sforza, Książę Mediolanu, zaprasza artystów i uczonych dla rozrywki a także po to by rozsławiać swoje imię i dynastię.

Leonardo podarowuje władcy wspaniałą samodzielnie zaprojektowaną i wykonaną ze srebra lutnię przypominającą końska czaszkę. Leonardo wręcza księciowi słynne CV, gdzie przedstawia się jako wynalazca machin wojennych, budowniczy mostów i urządzeń fortyfikacyjnych, a także jako artysta, rzeźbiarz. Leonarda CV oraz rekomendacje rodu Medici zostają dobrze odebrane na dworze i owocuje to długoletnią współpracą z Lodovico Sforza. Należy nadmienić że lutnię Leonardo podarował Medicim jako dar. Ze względu na kunszt dzieła, Lorenzo de Medici ofiarowuje lutnię

Lodovico Sforza.

Początkowo Leonardo mieszka w Mediolanie u braci malarzy, Evangelisty i Ambrogia de Predis, którzy prowadzą warsztat przy bramie Porta Ticinese.

Wkrótce Leonardo przenosi się i zamieszkuje w zamku, gdzie otrzymuje zaszczytny tytuł *nadwornego malarza i inżyniera*. Dzięki hojności patrona Leonardo ma możliwość rozwijania zdolności w wielu dziedzinach. Da Vinci rozpoczyna prace nad słynnym posągiem konnym z brązu na cześć księcia.

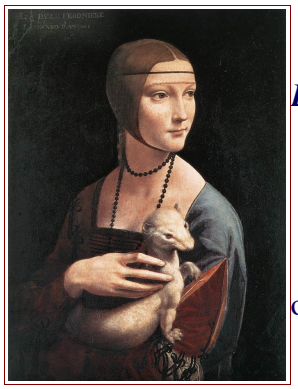

W tym okresie Leonardo maluje portret ***Cecylii Gallerani*** słynną ***Dame z Gronostajem (***oryginał został w Polsce skradziony-rzekomo).

Innym słynnym dziełem mistrza z tego okresu to ***Madonna w Grocie.***

W roku 1485 roku Leonardo projektuje olbrzymich rozmiarów kusze oraz helikopter.

Jest rok 1487, Leonarda fascynacja wizją latających maszyn a także anatomią (pierwszy szkic anatomiczny). Da Vinci projektuje poruszający się czołg, urządzenie do oddychania pod wodą. W tym samym okresie Leonardo da Vinci rysuje Człowieka Vitruvianskiego, który jest wzorcem proporcjonalności. Człowiek Vitruvianski to Leonardo (autor).

W roku 1489 Leonardo otrzymuje zlecenie na wykonanie odlewu posagu konia.

W roku 1490 Leonardo przyjmuje pod swój dach i adoptuje 10 letniego Gian Giacomo Caprotti da Oreno. Nazywa go Salai lub Il Salaino („nieczysty diabełek"). Po roku artysta sporządza listę występków Salai: złodziejaszek, kłamczuch, uparciuch, chciwiec. Zdarza się, że Leonardo przyłapuje Salai na kradzieży pieniędzy, które natychmiast wydaje na drogie ubrania. Pomimo tego Leonardo traktuje go jak domownika przez następnych trzydzieści lat.

Leonardo projektuje dla Lodovico. wysoka, stu-trzydziestometrową wieżę. W roku 1487 r. artysta projektuje wizję idealnego miasta.

Leonardo jest także znany z układania zagadek do popularnej wówczas rozrywki dworskiej.

13 stycznia 1490 roku, Leonardo projektuje scenografię i kostiumy do przedstawienia teatralno kostiumowego Il Paradaiso (Raj) z okazji ślubu księcia Gian Galeazza Sforzy i Izabelli Aragońskiej. Ściany sali są pokryte jedwabiem i zdobionymi girlandami z liści.

Ponad podium dla muzyków jest dwunastometrowa pochyła scena wyłożona dywanami. Na drugim końcu jest „Raj” z siedmioma planetami, ukrytymi za jedwabną kurtyną. „Raj” ma kształt jaja z pozłacanym wnętrzem, licznymi światłami i wnękami, w których znajduje się 7 obracających w koło planet, które symbolizują mężczyzn w kostiumach. Planety to wyraz hołdu dla Izabelli. W górnej części półkuli jest 12 znaków zodiaku, które są jasno iluminowane. Chłopiec przebrany za anioła daje sygnał do rozpoczęcia spektaklu, który wzbudza zachwyt i podziw w całej Italii i poza jej granicami.

W tym ze roku, 1490, Leonardo projektuje oprawę połączonych ślubów, Ludovica Sforzy z Beatrice d'Este i Anny Sforzy z Alfonsem d’Este. W trakcie uroczystości odbywa się turniej zorganizowany przez Galeazza Sanseverina i Leonarda. Giermkowie są bajecznie przebrani w zwierzęce skóry, liście i korę z maczugami.

W czerwcu 1490 r. za namową Sforzy da Vinci udaje się z architektem Martinim do Pawii celem przebudowy miejscowej Katedry. W Pawii zatrzymuje się w gospodzie Saracen. Podobno w bibliotece zamkowej starego zamku Viscontich, Leonardo znajduje rękopis polskiego matematyka, ***Witelona*** (1230-pomiedzy 1280 a 1314), traktujący o perspektywie, który przepadł w czasie francuskiej okupacji w 1500 r. Zachowuje się natomiast notatka Leonarda po pobycie w Pawii, a także plan domu dla dorosłych, gdzie szuka modeli do swoich dzieł. ***Witelon*** urodzil się na Dolnym Slasku, syn szlachcianki i Turyndczyka.

W połowie lipca 1490 r. Leonardo wraca do Mediolanu. Ludovico oddaje mu do dyspozycji nie używaną rezydencję, Corte Vecchi, gdzie artysta ma swoją pracownię malarską. W pracowni pomagają mu czeladnicy m.in. Marco d'Oggiono, Giovanni Antonio Boltraffio i Giacomo Caprotti, którzy z czasem przejmują styl malarski i zasady kompozycji od mistrza.

****1493***

16 lipca 1493 r do Leonarda przyjeżdża owdowiała matka, Caterina, którą umieszcza w swojej posiadłości aż do jej naturalnej śmierci (1495r).

****1495 – 1498 Ostatnia Wieczerza***

W latach 1495–1498 Leonardo tworzył najwspanialsze dzieło re;igijne w historii, malowidło ścienne *Ostatnia Wieczerza* w refektarzu klasztoru przy kościele ***Santa Maria della Grazie***. Pierwsze dzieło, fresk, ulega „uszkodzeniu” w takcie osuszania. Leonardo jest zmuszony rozpocząć wszystko od

początku.

Da Vinci projektuje dekoracje, scenografie, organizuje uroczystości i festiwale. Znany jest z układania zmyślnych zagadek, które sprawiają mu przyjemności, gdyż lubi tajemnice, zabawy, żarty. Leonardo nigdy nie nadużywa alkoholu. Artysta całkowicie poświecą swoje życie sztuce i nauce.

W styczniu 1497 r. w czasie porodu umiera ukochana małżonka Sforzy. Zrozpaczony władca postanawia urządzić prywatne ustronie w mieszczącej się w wieży północnej Sali Deskowej. W październiku 1498 Leonardo skończył dekorować Czarne Salki na zamku i przystępuje do nowego projektu.

**** 1497***

W sierpniu 1497 r. Lodovico zapisuje Leonardowi ziemię z winnicą położoną w okolicach Porta Vercellina, między konwentem Santa Maria delle Grazie a Kościołem San Vittore, gdzie zamieszkuje owdowiała Caterina. Zarządcą majątku jest Giacomo Caprotti. Część posiadłości Leonardo wynajmuje za 100 lirów rocznie, a kilka izb przeznacza dla matki. Ziemia jest własnością Leonarda aż do śmierci, z wyjątkiem okresu, gdy król Francji zajmuje Księstwo Florenckie. Posiadłość jednak zostaje zwrócona mistrzowi.

Leonardo w swoich notatkach pisze, że w 1498 r. poszerzono drogę łączącą kościół San Vittore z Santa Maria delle Grazie co znacznie podnosi wartość posiadłości. Nieopodal mieszka Galaezzo Sanseverino, właściciel licznych stajni. Leonardo wykonuje projekty odnowienia posiadłości Galaezzo Sanseverino. Sąsiadami artysty jest Evangelista de Predis i Marialo de' Guiscardi. W tym okresie artysta proponuje swoje usługi hrabiemu Ligny.

Leonardo projektuje studnie, urządzenia grzejne i pawilony ogrodowe, urządzenia systemu kanałów oraz konstruuje machiny wojenne. Leonardo studiuje podstawy mechaniki i bada naturę wody. W Mediolanie spotyka wybitne osobistości m.in. architekta ***Donato Bramante***, matematyka, Franciszkanina ***Fra Luca Bartolomeo de Paccioli*** (Paccioli or Paciolo: 1445–1517), dla którego 1498 r. wykonuje kilkadziesiąt ilustracji do jego książki ***Boska Proporcja.*** Leonardo aktywnie studiuje

geometrię, kanony proporcji i harmonii. 52

6 września 1499 roku Francuzi pod wodzą Ludwika XII Walezjusza zajmują Lombardię i Mediolan. Artysta opuszcza miasto w grudniu 1499 roku.

Leonardo wraz z przyjacielem Lucą Paccioli udaje się do Mantui, gdzie zostaje serdecznie przyjęty na dworze ***Isabelli d'Este***, szwagierki Ludovica Sforzy. Księżna jest zakochana w artyście.

Mówi się po cichu że łączy ich romans. Księżna zleca Leonardowi wykonanie swego portretu. Da Vinci maluje tylko karton do obrazu i wyjeżdża w lutym 1500 r. z Mantui i udaje się do Wenecji.

W Wenecji spotyka innych wspaniałych artystów, ***Giovanni Bellini i Giorgione***. Da Vinci projektuje, planuje zabezpieczenia wschodniej granicy Republiki Weneckiej przed najazdem tureckim. Sporządza dla Weneckiego Senatu raport fortyfikacji i rzeki. W połowie marca robi pomiary i badania. Po powrocie do Wenecji Leonardo żywotnie interesuje się techniką drukarską. Zleca wyrycie i wydrukowanie emblematu swojej szkoły.

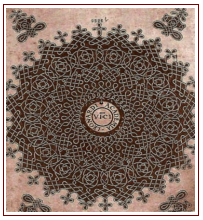

**** 1500- 1508 II Okres Florencki***

W kwietniu 1500 r. Leonardo przybywa do Florencji, gdzie otrzymuje liczne zamówienia.

Leonardo zajmuje pomieszczenia w Klasztorze Serwitów i otrzymuje zlecenie na wykonanie obrazu ołtarzowego ***Dziewica z Dzieciątkiem i Św. Anną***. Praca nad tym dziełem wywołuje duże zainteresowanie mieszczaństwa, które tłumnie ogląda postępy w pracach. Sadzę że Serwici obawiając się, że Leonardo nie ukończy dzieła posluzyli się fortelem. W wolnych chwilach, Leonardo w dalszym ciągu studiuje zagadnienia geometryczne.

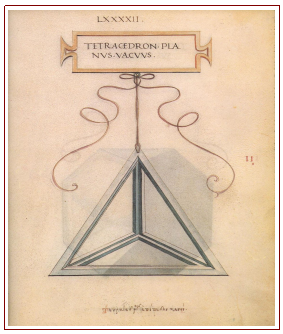

Latem 1500 r. w trakcie wakacji robi rysunek willi florenckiego kupca Angela del Tovaglia. W tym samym roku Leonardo prowadzi konsultacje inżynierskie. W wyniku osunięcia się wzgórza pod kościołem San Salvatore zostaje naruszona konstrukcja budowli. Leonardo asystuje w remoncie systemu odwadniającego i lokalnych kanałów wodnych.

Rok 1500 to okres, w którym Leonardo projektuje latające maszyny, które stają się jego obsesją.

Leonardo udaje się w krótką podróż do Rzymu, gdzie zwiedza ruiny willi Hadriana w Tivoli

oraz Zamek Sw. Anioła. W trakcie podróży rysuje serię szkiców antycznych budynków i rzeźb.

Od kwietnia 1501 Leonardo jest zatrudniony przez księcia Cezarego Borgia, jako architekt i inżynier wojskowy. Wiele podróżuje min. do Pesaro, Riminim, Ceseny. W tym czasie Leonardo rozważa wykorzystanie wiatraków, ze względu na płaskie ukształtowanie terenu.

Do celów fortyfikacyjnych, Leonardo wykonuje szkic zatoki i kanału w Porte Cesenatico nad Adriatykiem. 11 października da Vinci jest świadkiem zdobycia miejscowości Fossombrone przez Borgię, gdzie naocznie przekonuje się o tragiźmie wojny. Doświadczenie to wywiera na nim wielkie wrażenie.

7 października 1501 roku Leonardo spotyka się w Imoli z Niccolo Machiavelli. Między politykiem a artystą nawiązuje się przyjaźń.

Leonardo sporządza szczegółowe plany fortecy Imoli i wiele innych map, np. doliny Val di Chiana z lotu ptaka, czy też drogi i strumienie w okolicy Castiglione i Montecchio.

Mapa Miasta Imola sporzadzona przez Leonarda

Na początku 1503 r. da Vinci udaje się z Cezarym Borgia do Sieny, którą władca zdobywa.

W 1503 r. Leonardo poznaje Rafaela Santi i Michała Anioła. Dochodzi do sprzeczki z Michałem Aniolem, który twierdzi, że rzeźba jest najdoskonalszą dziedziną sztuki, natomiast Leonardo wypowiadał się o rzeźbie z mniejszym zachwytem.

Na początku marca, Republika Florencka zleca ozdobienie malowidłami ściennymi Sali Narad w Pałacu Vecchio. Leonardo otrzymuje zlecenie za sprawą znajomości z Niccolem Machiavellim. Tematyką malowideł ma być wydarzenia z historii miasta. Ani Leonardo (*Bitwa pod Anghiari*), ani Michał Anioł (*Bitwa pod Casciną*) nie kończa malowidel z uwagi na liczne zobowiązania oraz niechęć Leonardo do tematyki wojennej.

W 1503 r. Leonardo projektuje most w Konstantynopolu dla Sułtana Bajazyda II. Pomysł wraz z projektem wysyła do władcy w listownie. Most jest wybudowany w późniejszym terminie.

Most Zlotego Rogu (Italia),

zaprojektowany przez Leonarda da Vinci.

1503 Mona Lisa

Leonardo pracuje nad najsłynniejszym dziełem portretowym w historii, Mona Lisa (1503-1505). Obraz jest namalowany na zagruntowanym płótnie na desce (30 1/4 x 21 cale), obecnie znajduje się w Musée du Louvre. Mona Lisa, Lisa Gherardini, to prawdopodobnie żona bogatego Florenckiego kupca, Francesco Giocondo, ale nie ma co do tego zupełnej pewności. Portret jest doskonałością kunsztu, kompozycji, techniki i smaku. Leonardo stosuje technikę *Sfumato* polegającą na bardzo łagodnym tonowaniu bez wyraźnych krawędzi. Technika ta wymaga bardzo dużej wiedzy oraz cierpliwości. Inni wspaniali artyści, którzy malowali tą techniką to Corregio, Raphael i Giorgione. Należy pamiętać o tym że Sfumato wymaga doskonałego wzroku, z czego Leonardo słynął do końca życia. Prawdopodobnie portret został zamówiony gdy małżonkowie kupili własny dom (1503) lub

wtedy, gdy urodził im się synek, Andrea, w grudniu 1502 roku. Dlaczego Leonardo trzymał portret do końca życia, możemy się tylko domyślać. [55]

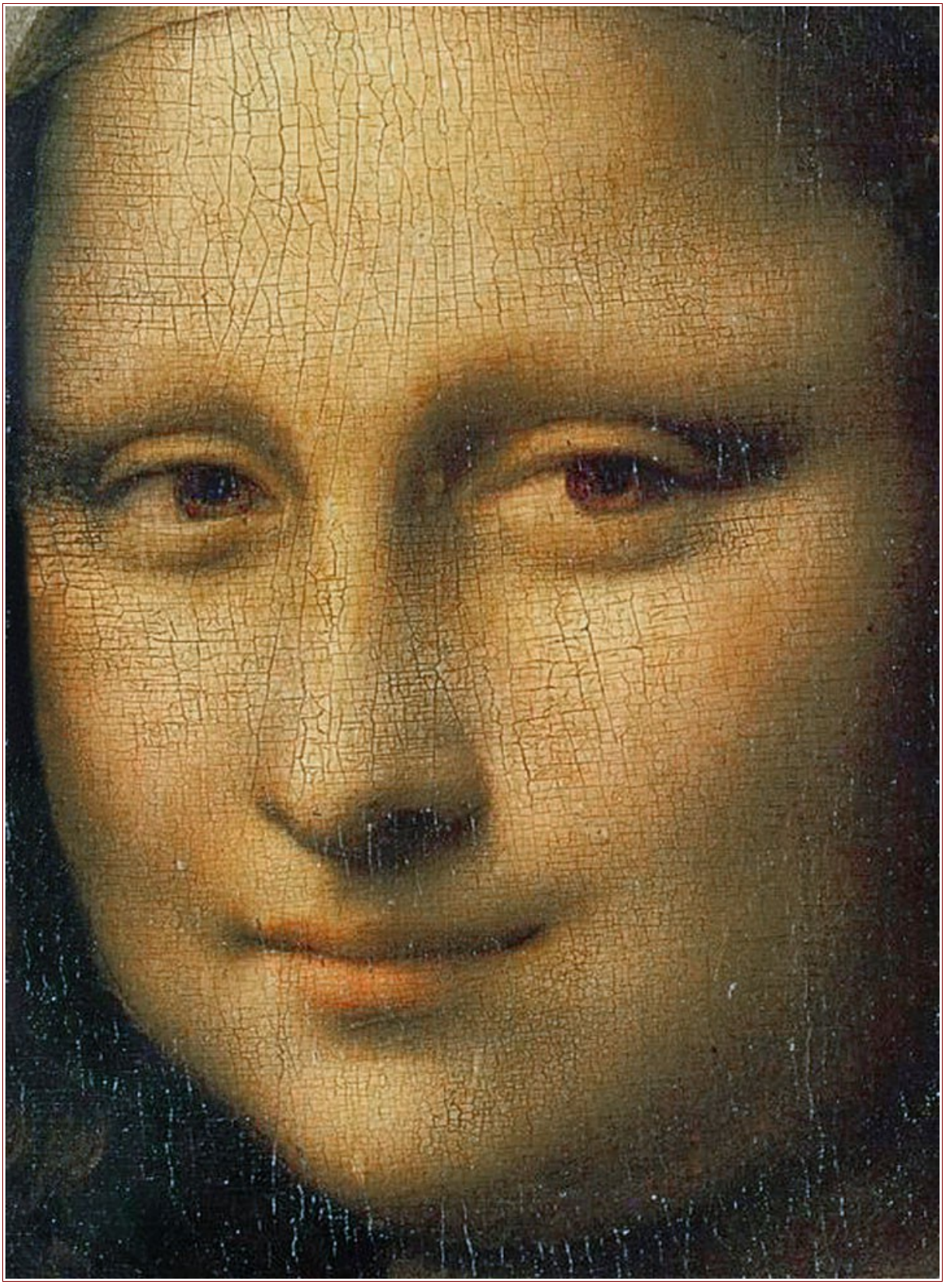

W styczniu 1504 r. katedra Santa Maria del Fiore inicjuje zebranie w sprawie umiejscowienia posągu Dawid autorstwa Michała Anioła. Jednym z członków komisji jest da Vinci. W maju posąg staje przed głównym wejściem do pałacu Vecchio.

Przed wyjazdem z Florencji, Leonardo sporządza spis książek jakie były w jego posiadaniu *(Kodeks Madrycki)*. W pierwszej notatce Leonardo pisze: *Spis książek, które zostawiam w dużej w dwuch skrzyniach, zdeponowane i zaufane w klasztorze* (prawdopodobnie kościół Santa Maria Novella). Leonardo wymienia wówczas 115 książek, które posiada w swojej kolekcji m.in. 50 tomów według rozmiarów i typów: *25 książek małych, 2 książki duże, 16 książek bardzo dużych, 6 książek na welinie, 1 książka oprawna w zieloną giemzę*.

Druga lista dotyczy ksiąg, rękopisów lub manuskryptów oraz notatniki autorstwa artysty. Z listy dowiadujemy się o zainteresowaniach Leonarda: *Batista Alberti di architettura, De re Aedificatoria* autorstwa *Leone Battisty Albertiego*, *Isopo Illingia Francosa – bajki Ezopa* w języku francuskim, Les Fables de Esope (Lyon, 1484 r.). Prawdopodobnie Leonardo posługuje się językiem francuskim. Ową zdolność nabył przypuszczalnie w Mediolanie w czasie najazdu wojsk francuskich. *Galea do Matti – Statek Głupców* Sebastiana Brandta. *Sonetti di Meser Guaspari Visconti* – sonety *Gaspare Viscontiego*. Prawdopodobnie jest to zbiór Rithmi wydany w 1493 r., *Arismetricha di Maestro Luca –Summa Arithmetica* autorstwa *Luci Piaciolego*, którą da Vinci nabył w 1494 r. za 119 soldów i do której przygotował kilkadziesiąt pięknych ilustracji. *Franco da Siena* – prawdopodobnie chodzi o kopię rękopisu *Traktat o architekturze*, autorstwa *Francesca di Giorgio Martiniego* z notatkami Leonarda na marginesach. *Libro Danticaglie*, *Starożytności Rzymskie w Perspektywie* anonimowego autora, zadedykowane Leonardowi. Literatura popularna: *Ciriffo Calvaneo* – poemat miłosny, *Attila Flagellum dei*– romanse rycerskie, których autorstwo przypisuje się *Nicoli del Casola*, *Guerino Meschino*– romanse rycerskie autorstwa *Andrea da Barnberino*. *Il Novellino* – autorstwa *Masucia Salernitana, Geta e Birria*– poemat erotyczny napisany przez *Ghiga Brunelschiego i Domenico da Prato.*

9 lipca 1504 umiera ojciec Leonarda, Ser Piero. Wszystkie włości zapisuje potomstwu z prawowitego łoża z pominięciem Leonarda. Natomiast wuj Francesco, który kocha Leonarda, sporządza nowy testament, na mocy którego zapisuje mu część nieruchomości w Vinci, naruszając tym samym umowę z Ser Piero. Podczas pobytu w Vinci Leonardo sporządza szkic wzgórz Mont Albano

oraz rysunek tłoczni oliwy. 57

Rok 1505 to dalsze studia anatomiczne systemu mięśniowego. Po krótkim pobycie w Piombino u Jacopo d'Appiano da Vinci powraca do Florencji.

**** II Okres Mediolański***

W 1506 r. Leonardo wyjeżdża do Mediolanu. Pod wpływem nalegań Ludwika XII rząd Florencji wyraża zgodę na wyjazd Leonarda do Mediolanu, gdyż rajcowie z Florencji nieustannie domagają się ukończenia dzieła *Bitwa pod Anghiari.* Do dziś zachował się szkic, prawdopodobnie autorstwa Leonarda. Analizując system analityczny i styl Leonarda, można stwierdzić z dużą dozą prawdopodobieństwa że szkic jest autorstwa artysty.

W takich oto słowach pisze o Leonardzie namiestnik Króla Francji, Karol Amboise: *„pokochaliśmy go, zanim poznaliśmy osobiście, a teraz, gdy mamy go przy sobie i z doświadczenia możemy mówić o jego rozlicznych talentach, zaprawdę widzimy, że imię Leonarda, choć już słynne dzięki malarstwu, nie otrzymało należnej pochwały z racji wielu innych posiadanych przezeń przebogatych darów".*

W lutym 1507 r. Leonardo rozpoczyna prace nad projektem kościoła Santa Maria della Fontana, który ma być wybudowany na przedmieściach Mediolanu, gdzie znajduje się źródło, któremu przypisywana jest ozdrowieńcza moc. Rozpoczęta budowa kościoła nigdy nie zostaje ukończona.

W kwietniu 1507 r. da Vinci otrzymuje zlecenie na projekt oprawy artystycznej uroczystości wjazdu Ludwika XII do Mediolanu. Z ulicy Duomo do Zamku Via Dante maskarada i tancerze wraz z Królem przemierzają drogę przybraną łukami triumfalnymi z roślin, herbami, rydwanami, alegoriami cnót, bogiem Marsem.

Leonardo mieszka na zamku. W wysłanym 14 stycznia 1507 r. liście do Signorii, Król żąda ażeby Leonardo pozostał w Mediolanie. W odpowiedzi z 22 stycznia rajcowie zgadzają się na pozostanie Leonarda w Mediolanie, nadal dopominając się ukończenia Bitwy pod Anghiari. 20 kwietnia Karol Ambois przywraca artyscie jego własność, winnicę, zagarniętą po wkroczeniu wojsk francuskich do Mediolanu w 1500 r.

Pod koniec kwietnia do Mediolanu przyjeżdża król Ludwik XII. Da Vinci otrzymuje zlecenie na zaprojektowanie plastycznej oprawy uroczystości królewskiego wjazdu do miasta. Król zachwycony kreatywnością artysty w nagrodę przyznaje mu dożywotnio dochody z opłat wnoszonych

przez użytkowników Naviglio di San Cristofano, odcinka kanałów miejskich do końca życia. [58]

Król Francji, Ludwik XII podziwia dzieło Leonarda *Madonnę z Kądzielą* i wyraża życzenie ażeby artysta namalował dla niego obraz.

1506 Melzi

W 1506 . r Leonardo przyjmuje do pracowni szlachcica z Lombardii, Francesco Melzi (1491 – 1568 lub 1570), który staje się jego ulubionym studentem i bliskim przyjacielem. Po śmierci Leonarda Melzi wraca do Italii, żeni się, zaklada rodzinę. Z tego związku rodzi się syn Orazzio. Melzi umiera w swojej posiadłości Vaprio d'Adda. Melziemu przpisuje się autorstwo dzieła *Flora*, które jest w posiadaniu Muzeum Ermitaż w Saint Petrsburg w Rosji.

Flora-nie ma pewności ze dzieło to wyszło spod reki Francesco Melzi.

Latem 1507 roku Ambrogio i Leonardo planują ukończyć dzieło *Madonna wśród Skał*, jednak dochodzi między nimi do sporu. 26 sierpnia zleceniodawcy wypłacają połowę honorarium, które odbiera Ambrogio, gdyż da Vinci przebywa we Florencji na kolejnym rozstrzygnięciu sporu majątkowego z przyrodnimi braćmi.

Artysta wielokrotnie wyjeżdża do Florencji w celu uregulowania sporów majątkowych z przyrodnimi braćmi. Pierwszy wyjazd ma miejsce w połowie 1507 r. Po śmierci wuja Francesca w sądzie toczy się spór o jego majątek. Przyrodnie rodzeństwo Leonarda czyni wysiłki aby podważyć testament stryja na podstawie naruszonej umowy pomiędzy ojcem, Ser Piero, a wujem Francesco. W cala sprawę angażuje się sam Król Francji.

Leonardo poznaje i zaprzyjaźnia się z Giovanni Francesci Rustici. Owocem ich przyjaźni jest rzeźba grupowa Sw. Jan nawracający lewitę i faryzeusza.

Od 22 marca, w przerwach między rozprawami, da Vinci porządkuje, nie bez trudności, swoje notatki. Ostatecznie sąd przyznaje mu majątek Il Botro, znajdujący się w odległości 4 mil od rodzinnej miejscowości Vinci.

Leonardo przeprowadza się do pracowni przy Via Varga, gdzie nadal prowadzi prace nad *Mona Lisą*. Szczodre wynagrodzenia od zleceniodawców umożliwiają mu rozwijanie jego wszechstronnych zainteresowań, m.in. jego fascynacja ludzkim ciałem i badania anatomiczne. Artysta za zgodą sióstr

zakonnych wykonuje sekcje zwłok we florenckim szpitalu. Pasjonuje go także geologia.

59

Wiosną Leonardo wraca do Mediolanu i zamieszkuje w parafii kościoła Santa Babila przy Porta Orientale gdzie ma pracownię.

Leonardo pracuje nad dziełami *Święta Anna Samotrzeć*, *Mona Lisa* oraz maluje obraz *Leda z Łabędziem*. Oficjalnie mówi się że pozostał jedynie szkic, a obraz zaginął. Analizując kilka wersji obrazu *Leda z Łabędziem* (przypomnijmy ze Łabędź jest symbolem Zbawiciela), możemy poniższe dzieło przypisać Leonardowi. Przemawia za tym kompozycja, kolorystyka, symbolika, realizm. Sądzę że kompozycja i obraz przeszło modyfikacje innego artysty, gdyż w zmodyfikowane elementy nie zawierają technicznej i estetycznej doskonałości z jakiej słynął Leonardo. Dla przykładu, postacie na ścieżce (brak światłocienia), most (uszkodzony). Leonardo był perfekcjonistą, dlatego długo malował swoje arcydzieła. W załączonym obrazie jest ewidentna kompozycja tzw. złoty podział, często stosowany przez artystę.

Nie możemy jednak wykluczyć żadnej możliwości autorstwa. Do dnia dzisiejszego przetrwały obrazy innych artystów, którzy zaadoptowali styl, technikę Leonarda. Można zatem wnioskować, że dzieło Leda z Łabędziem Leonarda da Vinci musiało być wyjątkowe.

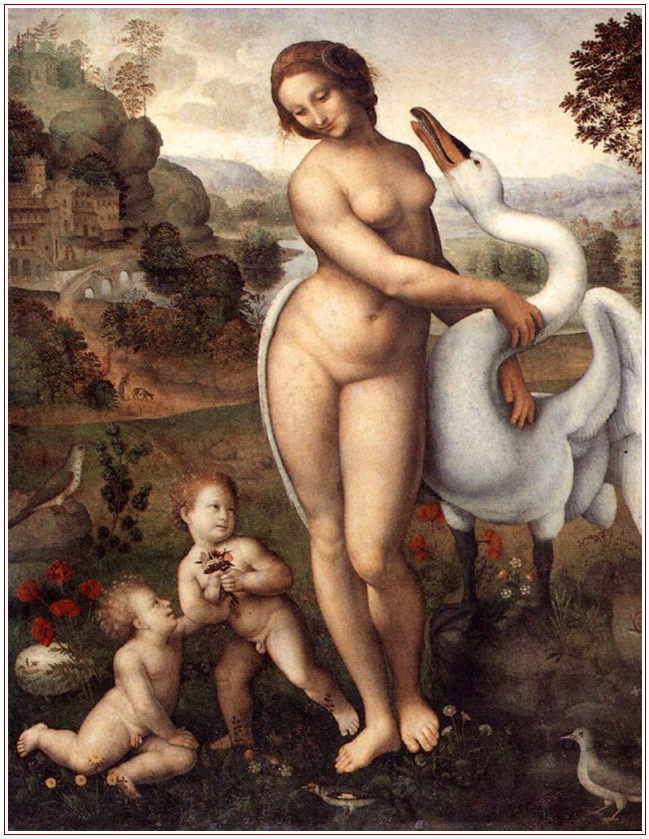

Leda z Labedziem, Leonardo da Vinci (?)

Leda z Labedziem, szkic Leonardo da Vinci.

W tym czasie artysta realizuje projekt nagrobnego pomnika konnego wodza *Giangiacoma Trivulzia*. Da Vinci „ w wolnych chwilach" studiuje hydrologię, optykę, geometrię, geologię i anatomię ludzkiego wzroku. Projektuje trzy emblematy oraz dekoracje na przedstawienia teatralne, festyny i widowiska.

W roku 1508 i 1509 Leonardo projektuje dworskie przedstawienia i operę *Orfeusz*. Scenografia jest podziwiana za kunszt i talent artysty. Wkomponowane pasma górskie, grota, piekło, diabły, furie, cerber i inne postacie robią wrażenie na widzach. Specjalny mechanizm porusza dekorację m.in. górę, która otwierała się i odsłaniała sadybę Hadesa.

Pod koniec 1509 r. Leonardo wyjeżdża w towarzystwie sześciu uczniów do Pawii, na wykłady

z anatomii, prowadzone przez znanego medyka, Marcationa della Torre, z którym wspólnie wykonuje badania anatomiczne ludzkiego oka.

61

W roku 1510 Leonardo wnikliwie studiuje system oddechowy człowieka.

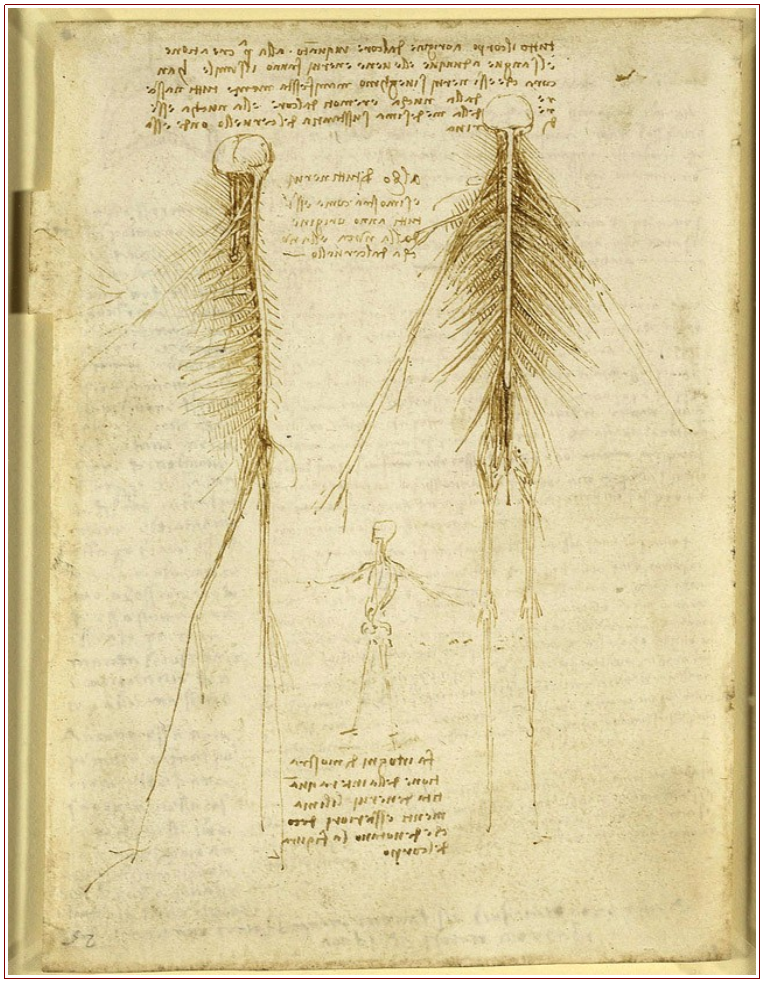

System Oddechowy Czlowieka

16 grudnia szwajcarscy żołnierze w służbie Świętej Ligi ostrzeliwują miasteczko Desio. Leonardo utrwala to wydarzenie na rysunku.

11 kwietnia 1512 r. wojska Francuskie i Święta Liga toczy bitwę. Pomimo zwycięstwa Francuzów, ich władza w Lombardii mocno jest osłabiona. Pod koniec roku, Sforzowie znów przejmują władzę w Mediolanie. 29 grudnia Massimiliano Sforza i Cesare Borgia wjeżdżają triumfalnie do miasta. Leonardo przebywa w tym czasie w Villa Melzi, wiejskim domu Girolama Melziego w pobliżu wsi Vapra a'Adda, gdzie studiuje hydrologie i anatomie, zajmuje się także upiększeniem i dekoracja domu.

5 stycznia 1513 położony nieopodal zamek Trezzo zostaje ostrzelany przez Wenecjan. Leonardo sporządza rysunek tego zdarzenia.

Na początku 1513 r. Leonardo przybywa do Mediolanu, gdzie zamieszkuje u Prevostina Violi.

Latem 1513 r. artysta otrzymuje zaproszenie do Rzymu i ofertę ponownej współpracy z rodem Medicich. 24 września artysta wyjeżdża z Mediolanu wraz z pięcioma uczniami kierując się w stronę Rzymu droga via Emilia.

**** 1513 Okres Rzymski***

W październiku 1513 r. Leonardo przybywa do Rzymu. Papieski architekt Giuliano Leno na zlecenie Giuliana de Medici przygotowuje dla artysty pomieszczenia w Pałacu Belwederskim w Watykanie. Artyście co miesiąc wypłaca pensję. Przebywa tam także Bramante, Michał Anioł i Rafael oraz pomocnik Leonarda Atalante Migliorotti. Da Vinci projektuje dla Giuliana Leono emblemat.

Leonardo w swoich notatkach pisze o poprawie kontaktów z rodziną. Przebywa w Rzymie jego przyrodni brat Giuliano da Vinci, który jest w mieście w sprawach majątkowych.

Leonardo da Vinci prowadzi badania anatomiczne ludzkiego serca a także sfery czuciowo somatycznej. W tym okresie da Vinci rozpoczyna nowe dzieło Sw. Jan Chrzciciel.

Papieżowi doniesiono o prowadzonych przez Leonarda sekcjach zwłok w szpitalu Santo Spirito i popada w niełaskę, kontynuuje jednak studia anatomiczne, badając zwierzęta.

Pomimo starań, Leonardo nie znajduje wsparcia i sponsora w Rzymie, gdzie pracuje już Rafael i Michał Anioł, który przeżył Leonarda o 45 lat. Michał Anioł dożywa sędziwego wieku 89 lat.

Leonardo wypełnia czas studiami nad grawitacja i kwadratura koła oraz badaniem skamielin, zjawisk burzy, wiatru i potopu.

Leonardo trzyma w pudełku oswojona szarańczę oraz jaszczurkę, której przyprawia skrzydła, rogi i brodę, by zabawiać gości.

Zasady zdrowego życia. Jest rok 1515, Leonardo pisze:

Jeśli chcesz być zdrowy, stosuj się do tych rad.

Nie spożywaj posiłku, gdy nie odczuwasz głodu.

Spożywaj posiłki lekko strawne.

Potrawy powinny byc dobrze ugotowane i skladac sie z prostych skladnikow.

Lekarstwa stosuje sie tylko wtedy, gdy wystepuja niedomagania.

Wystrzegaj sie zlosci i gniewu, unikaj osob chorych na przeziebienie.

Codziennie wietrz pomieszczenia.

Kiedy skonczysz posilek pozostan w pozycji stojacej.

Unikaj drzemek w srodku dnia.

Wino rozcienczaj z woda, pij z umiarem i w malych ilosciach.

Nie pij wina pomiedzy posilkami lub na pusty zoladek.

Wyprozniaj sie regularnie (nie wymuszaj lub nie odkladaj wizyty do toalety).

Nie forsuj zbytnio swojego ciala w czasie cwiczen fizycznych.

Unikaj lezenia z glowa ponizej zoladka.

Odpowiednio sie okrywaj w czasie snu.

Nie ulegaj rozpuście.

Artysta przechodzi osobisty kryzys spowodowany przejawami ludzkiej zazdrości i zawiści, z którymi coraz częściej się spotyka. Potępia kłamstwo, niewdzięczność, przemoc i pijaństwo, które ze względu na swoją wrażliwość z trudem toleruje.

Latem 1515 r., kiedy w Rzymie panuje ogromny upał, który Leonardo źle znosi.

8 października zostaje przyjęty do florenckiego Bractwa św. Jana na wniosek Gaiacqo, który za niego poręcza. Artysta zostaje przyjęty większością głosów, jednakże traci członkostwo z powodu nie uiszczenia wpisowego.

Niedługo później Leonardo udaje się w podroż wraz z papieską świtą do Florencji i Bolonii, którego celem są rozmowy pokojowe Papieża z nowym francuskim władcą, Franciszkiem I. Papież zaprasza najwybitniejszych artystów by przywrócić Florencji dawną świetność. W trakcie rozmów rozprawia się m.in. nad odnowieniem Palazzo Medici i kościoła San Lorenzo, w którym znajduje się Kaplica Medyceuszy.

7 grudnia 1515 r. papieski orszak wyrusza do Bolonii, gdzie Papież prowadzi rozmowy z pokojowe z Franciszkiem I, który będzie Leonarda ostatnim mecenasem. Król ceni artystę, szczegolnie arcydzielo *Ostatnia Wieczerza*, które podziwiał w Mediolanie.

Na dworze francuskim w Bolonii znajduje się tez Artur Boissif, którego portret Leonardo da Vinci namalował 14 grudnia.

17 grudnia papież wyjeżdża z Bolonii. 17 marca 1516 r., Leonardo opuszcza Rzym.

1517 – 1519 Okres Francuski (Le Clos Lucé)

Leonardo wraz z Melzim i Salai wyjeżdżająDo Francji na zaproszenie Króla Francji Franciszka I. Leonardo mieszka nad Loara w posiadłości Clos Lucé (Cloux).

Willa miesci się z pobliżu królewskiej rezydencji zamku ***Amboise,*** którą król oddaje do dyspozycji artysty, wraz z sowitym wynagrodzeniem (100 złotych koron rocznie). Leonardo ma swobodę i wygody, a także gosposię i kucharkę Mathurine.

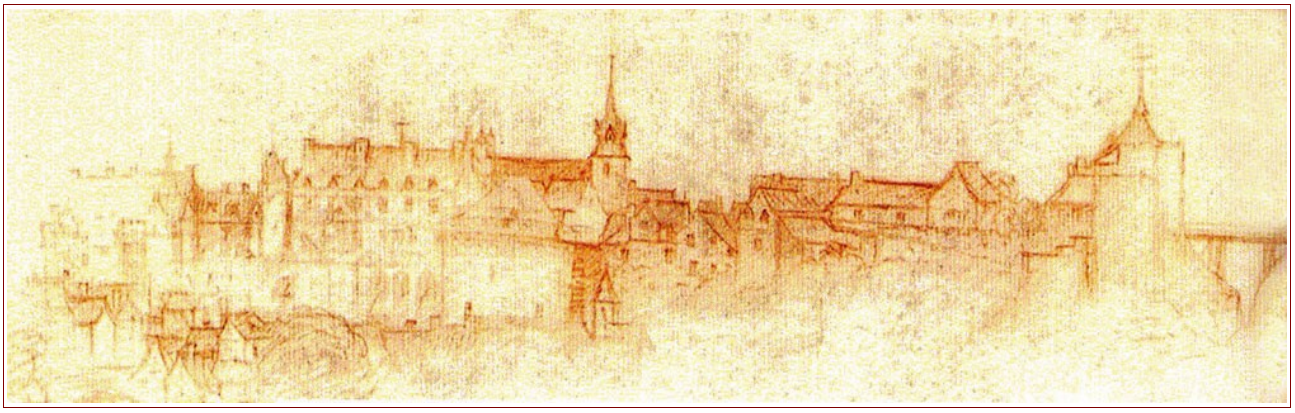

Siedziba Krola Francji zamek w Amboise

Prawa ręka Leonarda jest sparaliżowana w wyniku przebytego udaru mózgu. Da Vinci traci siły.

Leonardo otrzymuje tytuł królewskiego inżyniera, malarza i architekta. Pokój nad jadalnią służy artyście za pracownię, gdzie projektuje kostiumy, szkice architektoniczne. Do dnia dzisiejszego zachowały się kostiumy przeznaczone na bale maskowe, wizerunki jeźdźców, świadczące o marzeniu artysty ażeby stworzyć posąg konny.

Ostatnim projektem architektonicznym Leonarda to zamek w ***Romorantin.*** Zamek oraz okolica

ma być nowym centrum kultury, a także realizacja doskonałego miasta. Król Franciszek jest zainteresowany wizja da Vinci, lecz po śmierci geniusza, projekt nie zostaje zrealizowany z niewiadomych przyczyn.

Leonardo zajmuje się porządkowaniem notatek. Melzi sporządza listę książek, które mistrz chce jeszcze przeczytać, choć czuje, że są to ostatnie chwile jego życia. Lista książek: Idzi Rzymianin (łac. *Egidius Romanus), O Kształtowaniu się Ludzkiego Ciała w Łonie Matki (łac.* De informatione corporis humani in utero matris*), Rugiera Bacona Drukiem*, autorstwa Rogera Bacona

W cieple dni Leonardo spaceruje po miasteczku nad Loarą, szkicując jej nurty. W październiku 1517 r. Leonarda odwiedza kardynał Luigi d'Aragon z innymi dostojnikami. Po poczęstunku przygotowanym przez Mathurine i krótkim przedstawieniu w kaplicy, goście zapoznają się z dziełami Leonarda: Mona Lisa, Święta Anna Samotrzeć, Jan Chrzciciel, z którymi się nie rozstał do końca życia, Leonardo pokazuje kardynalowi szkice anatomiczne.

Św. Anna Samotrzeć

Ostatnim projektem sceniczno-teatralnym Leonarda są dekoracje na chrzest Henryka, syna

Franciszka I i ślub Madeleine de Tour d'Auverge z Lorenzem de'Medici. Na placu zamkowym (Cloux) znajduje się łuk triumfalny, na którym jest umieszczona naga figura z wyrzeźbionymi z liliami w jednej ręce i delfinem z drugiej. Luk triumfalny zdobi salamandra z mottem Franciszka I: *Nutrisco et extinguo* (*Żywię i gaszę*), a z drugiej strony hasło: *Potius mori quam foedari* (*Lepiej umrzeć, niż się skalać*).

Jednym z ostatnich rysunków artysty jest *Dama Wskazująca*.

19 czerwca w ogrodach w Cloux odbywa się przyjęcie na cześć króla i przedstawienie *Raj*, które jest powtórzeniem inscenizacji z 1490 r. zaprezentowanej w zamku Sforzesco.

Wiosna w 1518 r. Leonardo traci siły, które gdzieś się ulatniają. Leonardo czuje, że nie może się przeciwstawić sile, która wyniszcza jego ciało.

W kwietniu Leonardo w obecności notariusza królewskiego i świadków: Francesca Melziego, Battisty de Villanis, dwóch francuskich księży i trzech franciszkanów pisze testament. Na łożu śmierci Leonardo przyjmuje Najświętszy Sakrament i namaszczenie chorych.

**** 2.05. 1519***

Leonardo umiera w swojej sypialni. Jest 2 maja 1519 r. Vasari opisuje, że w chwili śmierci w ramionach trzyma go król. Fakt ten nie jest potwierdzony. Następnego dnia Król podpisuje dekret trzy dni drogi od pałacyku Leonarda.

W maju odbywa się prowizoryczny pochówek.

1 czerwca 1519 r. Francesco powiadamia braci Leonarda o śmierci przyrodniego brata. 12 sierpnia 1519 roku, zgodnie z jego wola, ma miejsce oficjalny pogrzeb Leonarda da Vinci . Leonardo ma życzenie, żeby w trakcie ceremoni uczestniczylo sześćdziesięciu biedaków. Niosą zapalone świece, za co są sowicie opłaceni, zgodnie z życzeniem artysty. Leonardo kochał ludzi, Boga, sprawiedliwość, równość. Artysta jest pochowany w kościele kolegialnym Saint Florentin w zamku Amboise.

Leonardo zapisuje w testamencie prawa do dochodów z Naviglio di San Cristofano, meble oraz sprzęty kuchenne w Cloux swemu służącemu, Battiście de Villanis. Salai otrzymuje dom z winnicą nieopodal Mediolanu, którym zarządzał. Francesco Melzi dostaje wszystkie notatki, narzędzia, szaty z Cloux i obrazy mistrza oraz dożywotnią pensję i możność pobrania wszystkich niewypłaconych Leonardowi pieniędzy jako swoich. Służącej Mathurine Leonardo zapisuje płaszcz z czarnego sukna, sztukę materiału i 2 dukaty. Bracia artysty, którzy procesowali się z nim całymi latami, próbując go wydziedziczyć, otrzymują 400 skudów.

Kościół Saint Florentin ulega zniszczeniu w czasie Rewolucji Francuskiej. W 1802 r. podjęto decyzję o jego zburzeniu. Pogłoska mówi, ze kościelny ogrodnik Goujon zebrał porozrzucane kości i dokonuje pochowku sprofanowanych szczątków w narożniku. W 1863 r. poeta i biograf Arsene Houssaye znajduje na terenach zburzonej kolegiaty szczątki płyty z grobowca z literami: EO...DUS VINC oraz niemal kompletny szkielet z czaszką sporych rozmiarów. Uznaje, iż są to szczątki Leonarda. Odkryte kości znajdują się obecnie w Kaplicy Sw. Huberta w zamku. Nie ma jednak pewności czy są to szczątki geniusza (ilustracja: miejsce pochówku Leonarda).

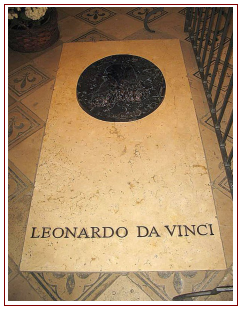

Leonardo da Vinci został otruty przez jednego z domowników (?).

Mówi Leonardo: *„dobre uczynki wznoszą się i sięgają nieba, ponieważ cnota znajduje uznanie w oczach Stwórcy. Zle uczynki, przeciwnie, są sprzeczne z wola Boga, strącane są w otchłanie piekła. O ty, który podziwiasz nasza cielesna powlokę, nie bądź smutny, ze wraz z innymi dosięgnie cie śmierć, lecz raduj się, że nasz Stwórca obdarzył nas tak wyjątkowym narzędziem jak intelekt”.*

Po śmierci da Vinci, Melzi zabiera notatki do rodowej posiadłości z zamiarem ich skatalogowania. Zatrudnia do pomocy pisarzy. Udaje mu się jedynie przygotować niekompletny

wolumin poświęcony malarstwu, nazwany potem *Traktatem Sztuki Malarskiej*. Skatalogowanie dziel i ich publikacja nie były priorytetem dla Melziego, i tak jest do dziś .

Rozpoczyna się nowy etap życia Leonarda oraz jego dziel, które skrzętnie schowano dając do nich dostęp tylko nielicznym.

Po śmierci Melziego w 1570 r. zbiór notatek przeszedł na ręce jego syna, Orazio, który jednak nie wykazywał żadnego zainteresowania skatalogowaniem i publikacja arcydzieł. Mówi się. że pozbierał papiery ojca, by zrobić w domu więcej miejsca i schował je w kredensie.

Gdy rozeszły się wieści o kolekcji Orazio natychmiast zjawili się poszukiwacze skarbów i każdy wyjeżdżał z przynajmniej kilkoma wydartymi stronicami. Cześć zbiorów znalazła się w zbiorach rodziny królewskiej w Windsorze inne były w posiadaniu szlachty i duchowieństwa, a także w bibliotekach we Włoszech, Hiszpanii i Francji. Wiele zaginęło lub uległo zniszczeniu.

Dziś wiadomo o istnieniu ok. 7000 stron notatek. Większość znajduje się w publicznych zbiorach, część jest w prywatnych kolekcjach. Najbardziej znaną pozycją jest *Kodeks Leicester*, którego nazwę w 1980 roku zmieniono na *Kodeks Hammera*, kupiony w 1994 r. przez Billa Gatesa za $30 800 000. Biografowie Leonarda zgodnie twierdza ze brakuje ok. 7000 stron, m.in. odkryć i badan o mechanice, budowie maszyn, astronomii, biologii, a także wizji przyszłości (ok. 80 % notatek Leonarda zaginęło_.

Notatki Leonarda zawierają liczne opisy eksperymentów i wynikających z nich odkryć.

Giorgio Vasari tak napisał o Leonardzie w swej książce Żywoty Artystów (1568):

Nie jest niczym niezwykłym, ze kobiety i mężczyźni rodzą się z rozmaitymi talentami; bywa jednak, ze przychodzi na świat niezwykły człowiek, którego Niebo i natura obdarza tak wspaniałym geniuszem, ze inni blakną w majestacie jego wielkości, dar geniuszu jest darem od Boga. Takim niezwykłym człowiekiem był Leonardo da Vinci, artysta o rzadkiej piękności osobistej i delikatności. Jego geniusz emanowal na wszystko czego dotknął, każdy studiowany przez niego problem rozwiązywał z łatwością. (G. Vasari)

**** Rodzina da Vinci***

Antonio da Vinci (starszy) – ur. w 1372 r., zm. ok. 1465 r., syn ser Piera (starszego), mąż Lucii,

ojciec ser Piera (młodszego), Giuliana, Violante i Francesca. Jako jedyny z rodu da Vinci nie wykonywał zawodu notariusza, zamiast tego wybrał życie ziemianina.

Caterina (lub **Catarina**) – ur. ok. 1427 r. matka Leonarda, Piery, Marii, Lisabetty, Francesca i Sandry. Nie wiadomo kim była, wieśniaczką czy córką drwala. W 1453 r. wzięła za męża Antonia di Piero Buti del Vacca.

Lucia da Vinci – ur. w 1392 r. córka notariusza z rodziny di Bacchereto, żona Antonia (starszego), matka ser Piera (młodszego), Giuliana, Violante i Francesca.

Ser Piero da Vinci (młodszy) – ur. 19 kwietnia 1426 r., zm. 9 lipca 1504 r. we wtorek o godzinie siódmej, syn Antonia (starszego) i Lucii, ojciec Guglielma, Leonarda i Antonia (młodszego), florencki prawnik i księgowy. Należał do klasy średniej. W 1452 r. ożenił się z Albierą di Giovani Amadori. Rok po śmierci Albiery (1464 r.) ożenił się z Francescą. W 1467 r. zyskał tytuł notariusza i prawo wykonywania zawodu. W 1475 r. ożenił się po raz trzeci.

Leonardo da Vinci didn't Die of Natural Causes (article 11/02/2014)

(publiszed on http://pinkrepublic1.wordpress.com/2014/11/02/leonardo-da-vinci-vs-poisoned)

Leonardo da Vinci upon his arrivle to France suffered devastating stroke (1516 -1519). Two years later da Vinci died at the age of 67.

Leonardo da Vinci is considered a vegetarian. His lifestyle, modern approach to diet, everyday habits do not hold well the notion about his illness and death.

When da Vinci passed, he left between 50 and 120 notebooks to his student and friend Francesco Melzi. There are only 28 or so left today.
Here is a passage as well as a clue about his lifes style, which was found in one of his numerous notebooks regarding health and cooking:

If you want to be healthy observe this regime.
Do not eat when you have no appetite and dine lightly,
Chew well, and whatever you take into you
Should be well-cooked and of simple ingredients.
He who takes medicine is ill advised
Beware anger and avoid stuffy air.
Stay standing a while when you get up from a meal.
Make sure you do not sleep at midday.
Let your wine be mixed with water, take little at a time

Not between meals, nor on an empty stomach.
Neither delay nor prolong your visit to the toilet.
If you take exercise, let it not be too strenuous.
Do not lie with your stomach upward and your head

Downward. Be well covered at night,
And rest your head and keep your mind cheerful.
*Avoid wantonness and keep to this diet. (*Leonardo da Vinci, 1515).

According to the descriptions of his contemporaries, Leonardo was not only a tall and handsome man, yet, he was described as a fit, and very strong mentallym yet, phisically. Leonardo was well aware about stress management as well.There is no information available which indicates that he was suffering from a memory loss (associated with brain dysfunction prior to stroke or muscle tensions, dizziness), apathy. Before he left 9fotrced to leave Rome & his Homeland, Ita;y by the Pope Francis) he was in excellent shape.

Why than Leonardo would become the victim of poisoning ?

As Leonardo himself describe in one of the Manuscripts which is in the possesion of *Bibliotheque Nationale MS. 2037, 10 r*:

"When besieged by ambitious tyrants I find a means of offence and defense in order to preserve the chief gift of nature, which is liberty". Dangerous statement even by modern XXI century standards and reality.

Leonardo as an artist and as the man who wanted to serve the art and science, was also implicated socially and professionally: politics, policies, wars between clans, often manifsted in deadly power play. Ultimately he became the victim of poisoning. Leonardo was also profoundly mistreated by the very act of annexation of his ideas, inventions, even to this day.

Leonardo's powerful sponsors, Medici family, who were forced to flee Milan, due to the French invasion, change the gravity of the relationship between Renaissance genius and the clan. Da Vinci was hired by the French king and rewarded with privileges in his own homeland which naturally caused a stir among some important figures, yet, the most notably Medici family (privileges became the death sentence for him). When Medici returned from the exile along with powerful Borgia, Leonardo had to leave the city.

To cover the crime, he was sent away from Italy and Rome. Upon his arrival to the Loara Valley, Leonardo suffered devastating stroke. Two years later Leonardo da Vinci died.

It is impossible to establish link, who and why, yet I would point out Melzi on the list of investigation as well as Salai, but who was behind the plot it is hard to establish. The list of perpatraitors could be long (during WWII *The Last Supper* was bombed: the Church was not a military facility).

Leonardo was probably poisoned with grapes or tomatoes with poison injected inside.

"…His charm of disposition, his brilliancy and generosity was not less than the beauty of his appearance. His genius for invention was astounding, and he was the arbiter of all questions relating to beauty and elegance, especially in pageantry.

He sang beautifully to his own accompaniment on the lyre and to the delight of the entire court".

Hard to swallow words (from Quaderni d'Anatomia):

” King of the animals— as thou hast described him— I should rather say king of the beasts, thou being the greatest—because thou doest only help them, in order that they give thee their children for the benefit of the gullet, of which thou hast attempted to make a sepulchre for all animals; and I would say still more, if I were allowed to speak the entire truth.”

Another clue and prove that Leonardo was poisoned is that his Notebooks were not published yet, hidden for hundreds of years, except Treatise about the Art of Painting. Significant part of his works are still missing, mostly ideas, inventions, visions.

Clues about methods I can provide from own account, life experience, which life and powerful people are delivering day after day, for decades, causing suffering and pain to me, my family, loved ones.

Last page and last sentence. Leonardo da Vinci is speaking:

“bacause soup is getting cold” … .

He knew, he sensed approaching death. Leonardo da Vici was trying push away inecitable, despratelly trying extend his life to serve and nourish the world with his talants, to serve the God, science and art. Leonardo knew that his last meal, and the least breath is near („the soup is getting coldd”).

“He died in France at the age of sixty-seven to the grief of his friends” … .

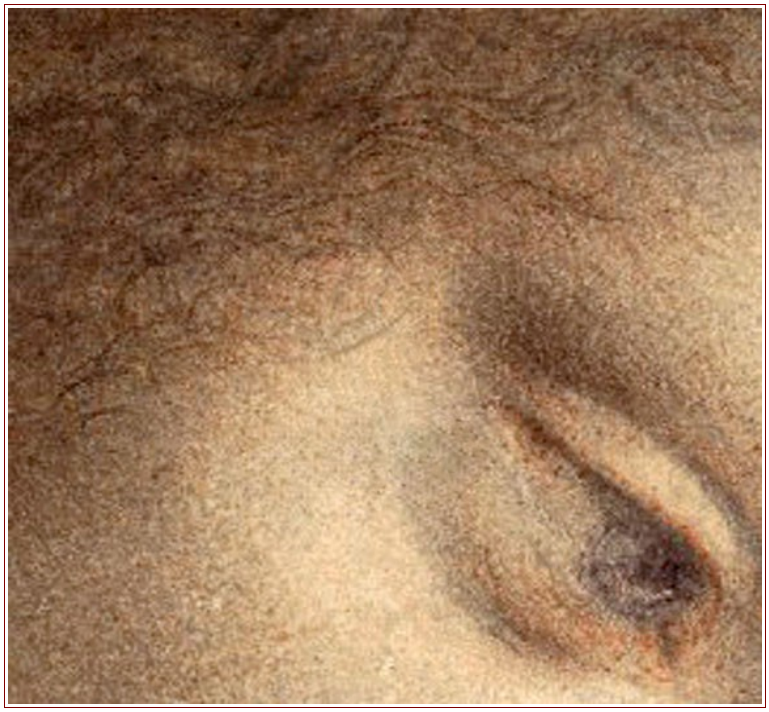

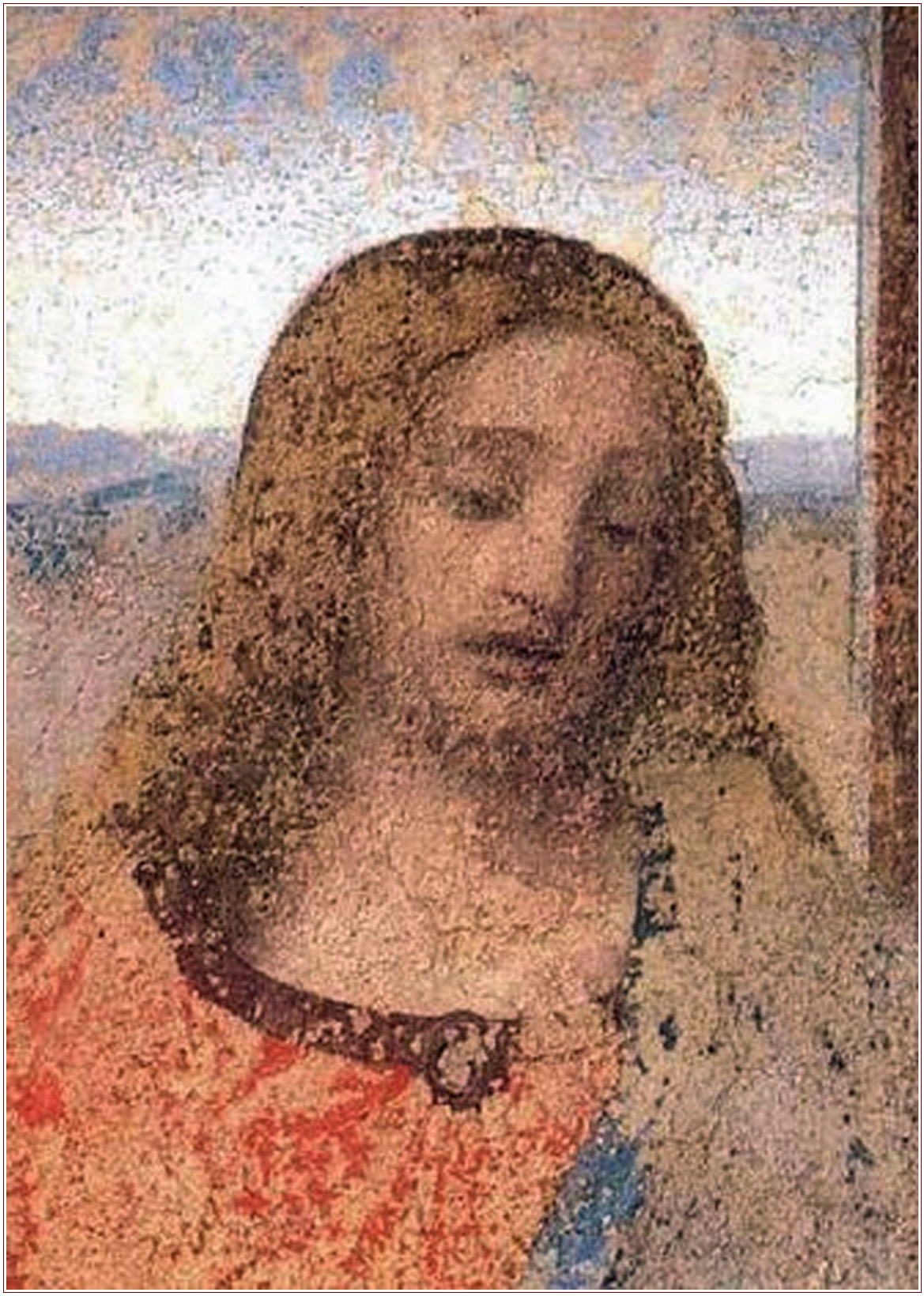

„Be it known to all persons, present and to come that at the court of our Lord the King at Amboise before ourselves in person, Messer Leonardo da Vinci painter to the King, at present staying at the place known as Cloux near Amboise, duly considering the certainty of death and the uncertainty of its time, has acknowledged and declared in the said court and before us that he has made, according to the tenor of these presents, his testament and the declaration of his last will, as follows. And first he commends his soul to our Lord, Almighty God, and to the Glorious Virgin Mary, and to our lord Saint Michael, to all the blessed Angels and Saints male and female in Paradise.

Item. The said Testator desires to be buried within the church of Saint Florentin at Amboise, and that his body shall be borne thither by the chaplains of the church.

Item. That his body may be followed from the said place to the said church of Saint Florentin by the _collegium_ of the said church, that is to say by the rector and the prior, or by their vicars and chaplains of the church of Saint Denis of Amboise, also the lesser friars of the place, and before his body shall be carried to the said church this Testator desires, that in the said church of Saint Florentin three grand masses shall be celebrated by the deacon and sub-deacon and that on the day when these three high masses are celebrated, thirty low masses shall also be performed at Saint Gregoire.

Item. That in the said church of Saint Denis similar services shall be performed, as above.

Item. That the same shall be done in the church of the said friars and lesser brethren.

Item. The aforesaid Testator gives and bequeaths to Messer Francesco da Melzo, nobleman, of Milan, in remuneration for services and favours done to him in the past, each and all of the books the Testator is at present possessed of, and the instruments and portraits appertaining to his art and calling as a painter. Item. The same Testator gives and bequeaths henceforth for ever to Battista de Vilanis his servant one half, that is the moity, of his garden which is outside the walls of Milan, and the other half of the same garden to Salai his servant; in which garden aforesaid Salai has built and constructed a house which shall be and remain henceforth in all perpetuity the property of the said Salai, his heirs and successors; and this is in remuneration for the good and kind services which the said de Vilanis and Salai, his servants have done him in past times until now.

Item. The said Testator gives to Maturina his waiting woman a cloak of good black cloth lined with fur, a ... of cloth and two ducats paid once only; and this likewise is in remuneration for good service rendered to him in past times by the said Maturina.

Item. He desires that at his funeral sixty tapers shall be carried which shall be borne by sixty poor men, to whom shall be given money for carrying them; at the discretion of the said Melzo, and these tapers shall be distributed among the four above mentioned churches.

Item. The said Testator gives to each of the said churches ten lbs. of wax in thick tapers, which shall be placed in the said churches to be used on the day when those said services are celebrated.

Item. That alms shall be given to the poor of the Hotel-Dieu, to the poor of Saint Lazare d'Amboise and, to that end, there shall be given and paid to the treasurers of that same fraternity the sum and amount of seventy soldi of Tours.

Item. The said Testator gives and bequeaths to the said Messer Francesco Melzo, being present and agreeing, the remainder of his pension and the sums of money which are owing to him from the past time till the day of his death by the receiver or treasurer-general M. Johan Sapin, and each and every sum of money that he has already received from the aforesaid Sapin of his said pension, and in case he should die before the said Melzo and not otherwise; which moneys are at present in the possession of the said Testator in the said place called Cloux, as he says. And he likewise gives and bequeaths to the said Melzo all and each of his clothes which he at present possesses at the said place of Cloux, and all in remuneration for the good and kind services done by him in past times till now, as well as in payment for the trouble and annoyance he may incur with regard to the execution of this present testament, which however, shall all be at the expense of the said Testator.

And he orders and desires that the sum of four hundred scudi del Sole, which he has deposited in the hands of the treasurer of Santa Maria Nuova in the city of Florence, may be given to his brothers now living in Florence with all the interest and usufruct that may have accrued up to the present time, and be due from the aforesaid treasurer to the aforesaid Testator on account of the said four hundred

crowns, since they were given and consigned by the Testator to the said treasurers. Item. He desires and orders that the said Messer Francesco de Melzo shall be and remain the sole and only executor of the said will of the said Testator; and that the said testament shall be executed in its full and complete meaning and according to that which is here narrated and said, to have, hold, keep and observe, the said Messer Leonardo da Vinci, constituted Testator, has obliged and obliges by these presents the said his heirs and successors with all his goods moveable and immoveable present and to come, and has renounced and expressly renounces by these presents all and each of the things which to that are contrary. Given at the said place of Cloux in the presence of Magister Spirito Fieri vicar, of the church of Saint Denis at Amboise, of M. Guglielmo Croysant priest and chaplain, of Magister Cipriane Fulchin, Brother Francesco de Corion, and of Francesco da Milano, a brother of the Convent of the Minorites at Amboise, witnesses summoned and required to that end by the indictment of the said court in the presence of the aforesaid M. Francesco de Melze who accepting and agreeing to the same has promised by his faith and his oath which he has administered to us personally and has sworn to us never to do nor say nor act in any way to the contrary. And it is sealed by his request with the royal seal apposed to legal contracts at Amboise, and in token of good faith.

Given on the XXIIIrd day of April MDXVIII, before Easter.
And on the XXIIIrd day of this month of April MDXVIII, in the presence of M. Guglielmo Borian, Royal notary in the court of the bailiwick of Amboise, the aforesaid M. Leonardo de Vinci gave and bequeathed, by his last will and testament, as aforesaid, to the said M. Baptista de Vilanis, being present and agreeing, the right of water which the King Louis XII, of pious memory lately deceased gave to this same de Vinci, the stream of the canal of Santo Cristoforo in the duchy of Milan, to belong to the said Vilanis for ever in such wise and manner that the said gentleman made him this gift in the presence of M. Francesco da Melzo, gentleman, of Milan and in mine.

And on the aforesaid day in the said month of April in the said year MDXVIII the same M. Leonardo de Vinci by his last will and testament gave to the aforesaid M. Baptista de Vilanis, being present and agreeing, each and all of the articles of furniture and utensils of his house at present at the said place of Cloux, in the event of the said de Vilanis surviving the aforesaid M. Leonardo de Vinci, in the presence of the said M. Francesco Melzo and of me Notary Borean."

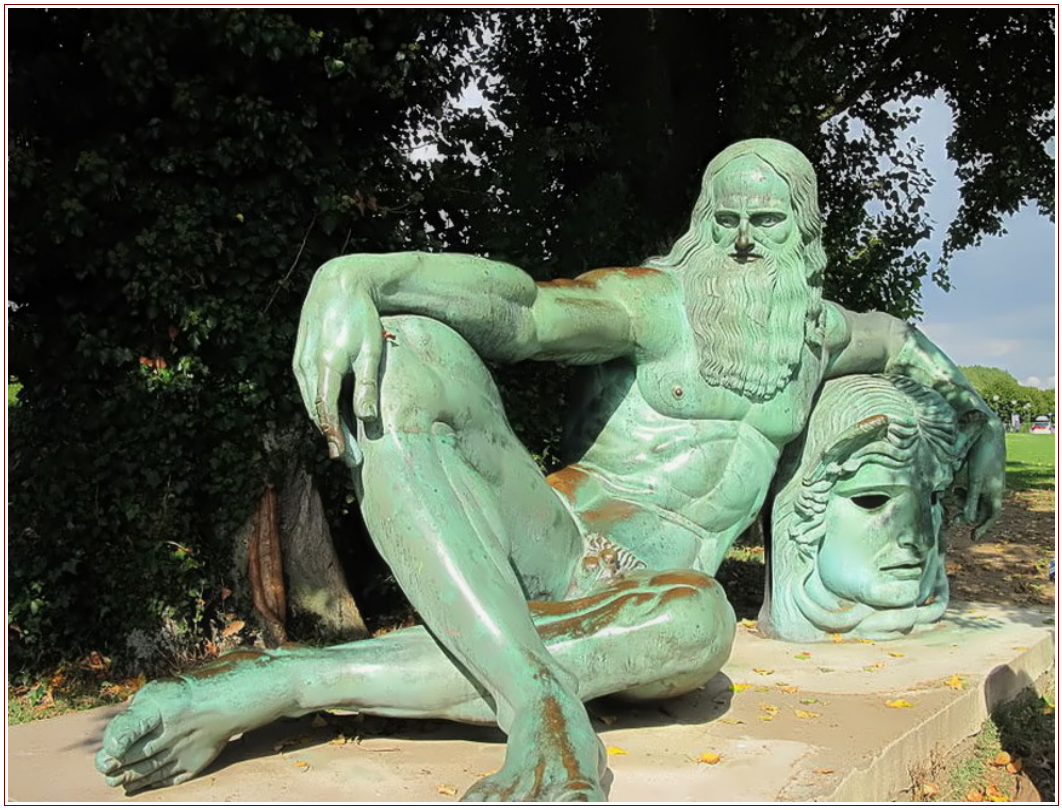

Leonardo da Vinci. Pomnik w Amboise, Francja.

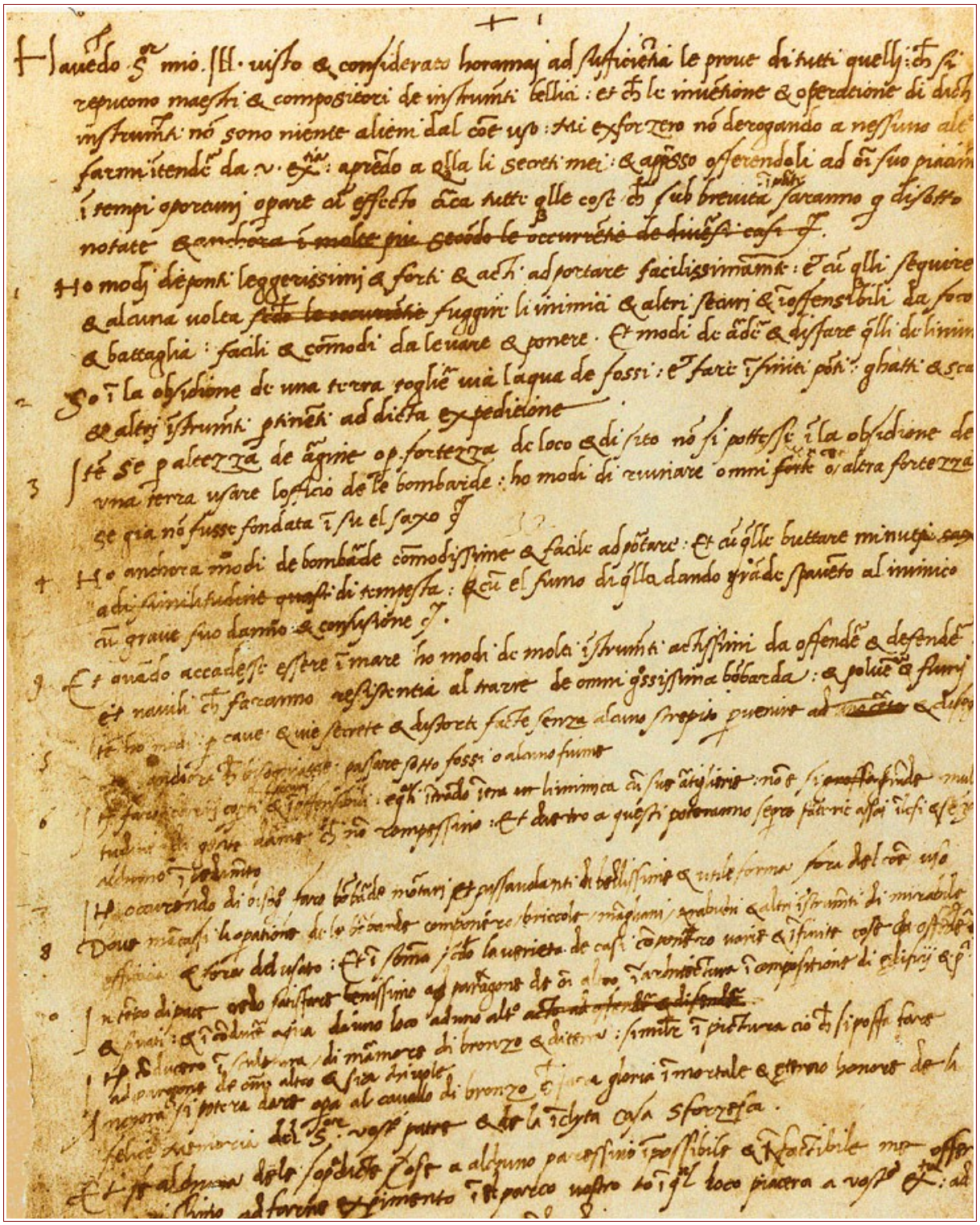

Leonardo da Vinci CV (rękopis).

Do dnia dzisiejszego na nowo odkrywamy Leonarda i jego geniusz, z pewnością Leonardo nie powiedział jeszcze ostatniego słowa ... .

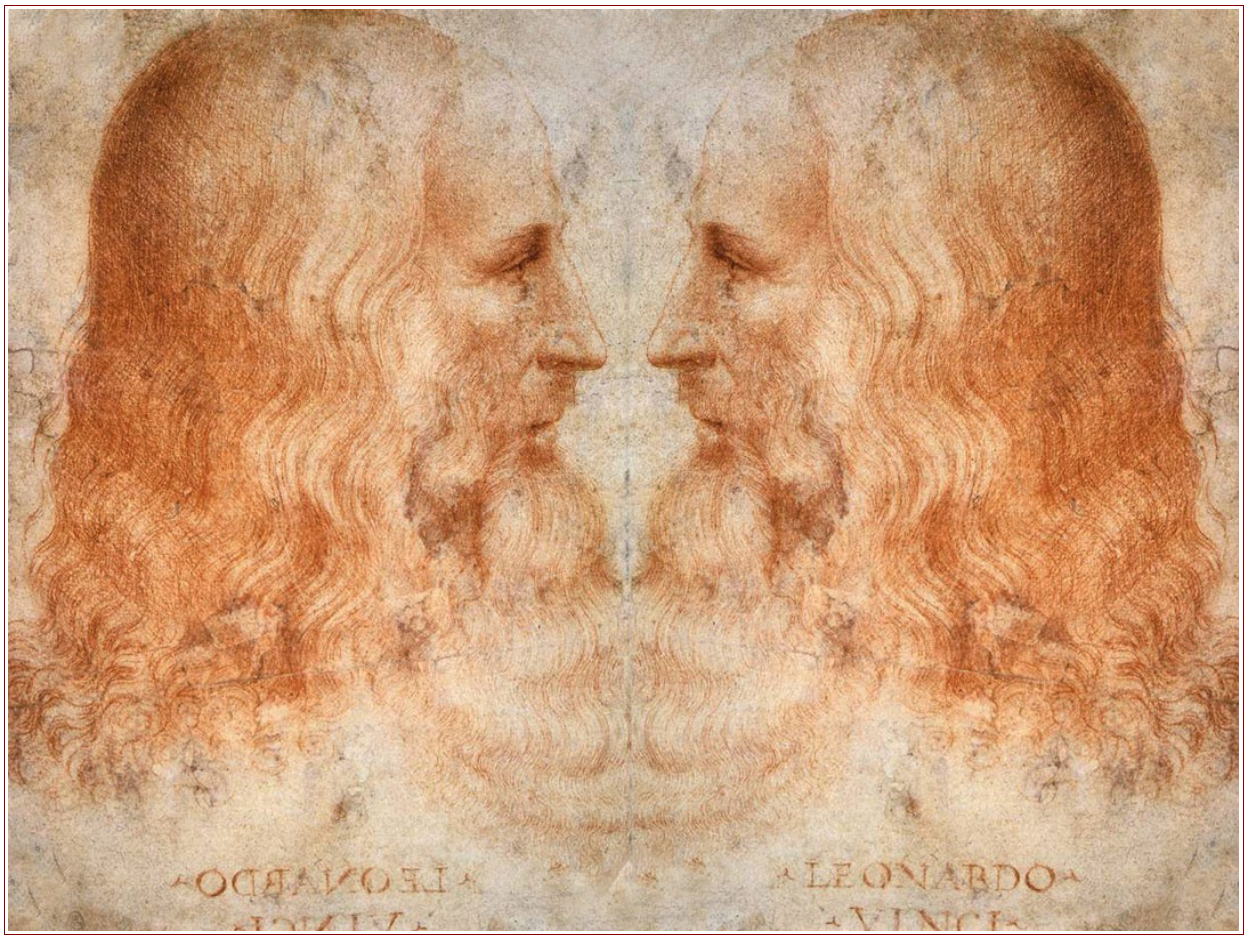

Leonardo da Vinci

Przejrzyj się w obliczu geniusza, który poświęcił całe życie, talent dla ludzkosci, wiary, dla postępu ... .

Mówi Leonardo: Są trzy rodzaje ludzi; ci którzy patrzą i widzą, są ludzie którzy postrzegają gdy im pokarzesz, są tacy, którzy patrzą i nie widzą.

Drogi czytelniku, patrz, postrzegaj piękno świata, ciesz serce i umysł i pokaż innym, którzy nie widzą ale chcą widziec.

Z poważaniem,

Marek „Mark" J. Wagner